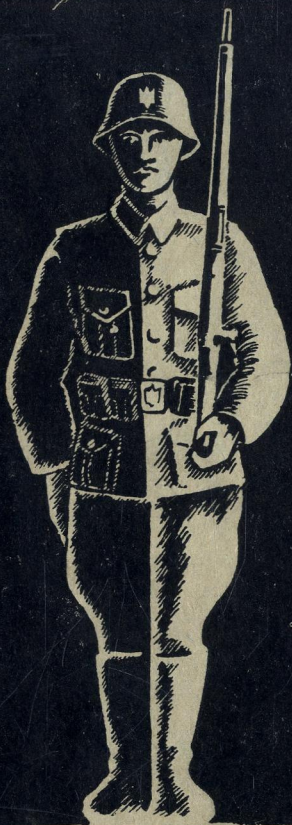
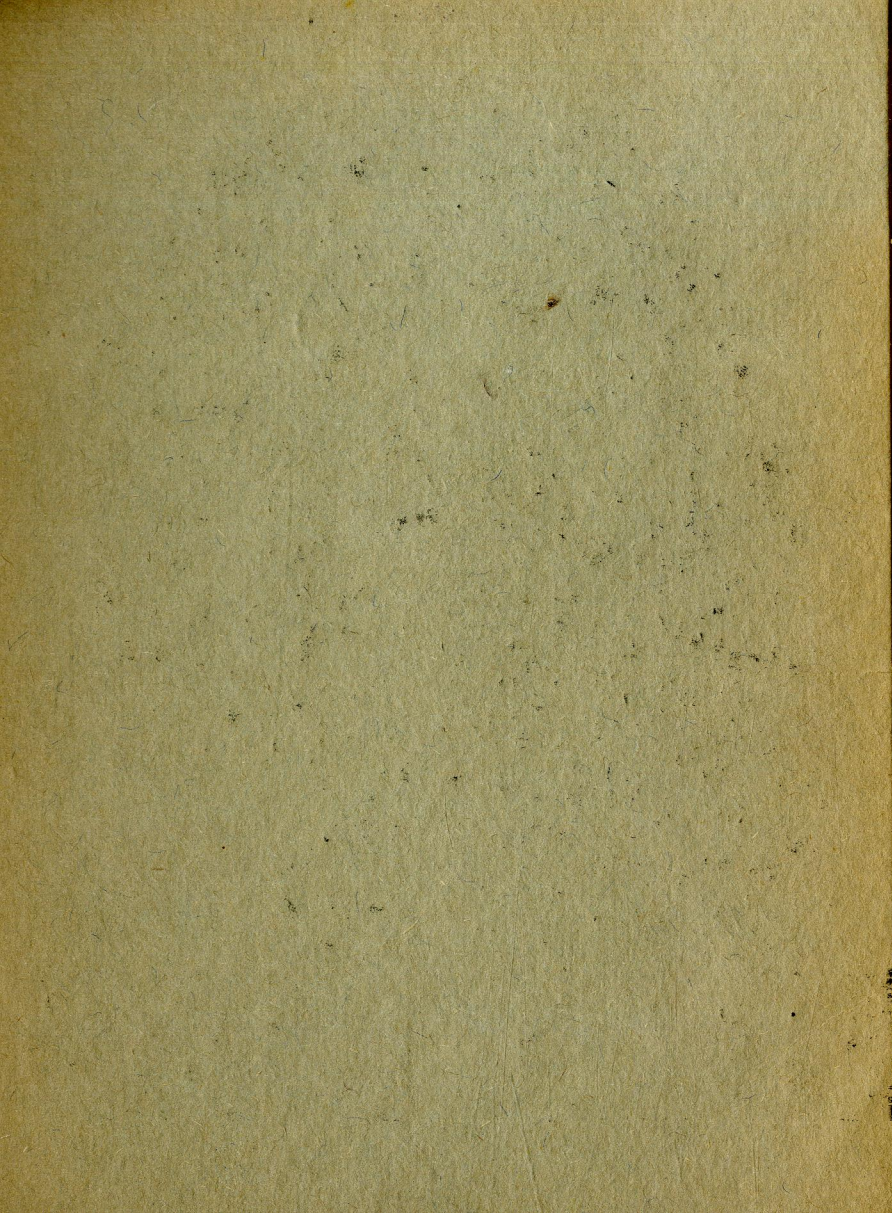

1889

31107.

В ПОРЯД

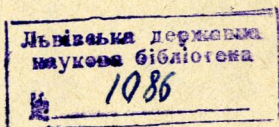

В П О Р Я Д

ЛЬВІВ — 1939

7.97

А. ЗАГАЛЬНІ ЗАВВАГИ.

1. Суть і мета впоряду.

Впоряд — це збір точно описаних рухів, які виконуємо на команду, негайно, суцільно, живо, справно й однотайно. Впоряд є основою всякого військового вишколу. Він виробляє у вояків струнку поставу, справність рухів, карність, почуття точності і порядку, товариськість і самопевність. Він уможливорює справне керування більшими відділами та швидко творення і зміни ладів.

2. Поділ впоряду.

Розрізняємо:

а) Впоряд в зімкненому ладі, коли проміжки і віддалі є нормальні;

б) Впоряд у вільному ладі, коли проміжки і віддалі поодиноких вояків між собою є більші, як один крок. Цей рід впоряду служить для переведення бойових вправ і руханки.

3. Роди вишколу.

а) Вишкіл одинцем має на меті вивчити поодиноких вояків правильно виконувати основні постави та рухи. При цьому інструктор-поучник піклується більш тими, що недомагають.

б) Вишкіл в гурті (в рої, чоті, сотні і т. д.) переводиться щойно тоді, коли вояки вже добре опанували основні постави й рухи одинцем.

Він має на меті згармонізувати та звести в одне постави, творення ладів і рухів цілого відділу.

4. Спосіб переводження.

Основою цілого впоряду є вишкіл одинцем. Тому його треба якнайточніше й найосновніше переводити. Хиби та недомагання дуже важко пізніше усунути. В гуртових вправах це майже неможливе. Добра постава й вояцька поведінка є мірилом виховання та фізичного вишколу вояка. Тому треба його при кожній нагоді поправляти. Впоряд треба переводити строго, тому його можна добре переводити тільки короткий час. Не вільно вживати впоряду як карі. Після довгих походів та польових вправ можна для підбадьорення відділу й піднесення дисципліни виконати кілька впорядових вправ.

5. Команда.

Команда — це точно приписане правильником слово або речення, за яким слідує виконання означених рухів негайно, суцільно й точно. Команда складається (здебільшого) з підготовчої команди — «заповідження» і виконавчої — «гасла» — останнього слова; обидві частини переділені короткою первою.

«Заповідження» видається протяжно та спокійно; «гасло» — коротко та гостро. Треба пам'ятати, яке виголошення команди, таке й виконання. Не подавати команди голосніше, як цього потрібно. **Спокій, певність та рішучість наказуючого зумовляють добре виконання.** Наказуючий приймає перед виданням команди основну поставу і стоїть, залежно від ширини відділу так, щоб міг бачити цілий відділ та щоб кожний вояк міг його чути й бачити. Помилкові команди вертається командою **«верни»**. Командир, перебираючи вперше наказування в відділі, заповідає це: «Рій (чота, сотня і т. д.), на мій наказ «струнко».

6. Наказ.

Наказ — це воля провідника, передана підлеглим посередньо або безпосередньо. Наказ різниться від команди тим, що не має правильником приписаного вислову та не вимагає суцільного виконання. Він упорядковує всі зложені дії та рухи, що їх не можна виконати на команду одностайно й рівночасно. Наказ може бути писаний або усний. Коли дається усний наказ одному воякові, то він мусить його без окремого нагадування повторити голосно та зрозуміло. В часі приймання наказу та повторювання вояк стоїть в основній поставі (виняток — бойові умовини й польові вправи).

Б. ВИШКІЛ ОДИНЦЕМ.

а) Без кріса.

І. ОСНОВНІ ПОСТАНОВИ.

7. «Струн-ко»: вояк приймає основну поставу (рис. 1 і 2) — закаблуки разом, носики взуття розхилені на віддаль одної стопи, тягар тіла спочиває рівномірно на обох цілих стопах (пальцях і п'ятах обох ніг). Коліна легко стиснені й випрямлені. Горішня частина тіла випрямлена. Живіт легко втягнений. Груди подані наперед, барки на однаковій висоті, вільно опущені. Руки випростовані вділ, лікті умірковано подані вперед так, щоб відставали дещо на боки та давали воякові свободу рухів і поворотність; долоні та випростовані пальці дотикають стегнів. Середній палець здовж шва штанів, пальці по внутрішній стороні долоні, випрямлений здовж вказівного пальця, голова просто, очі спрямовані прямо перед себе, борода легко втягнена.

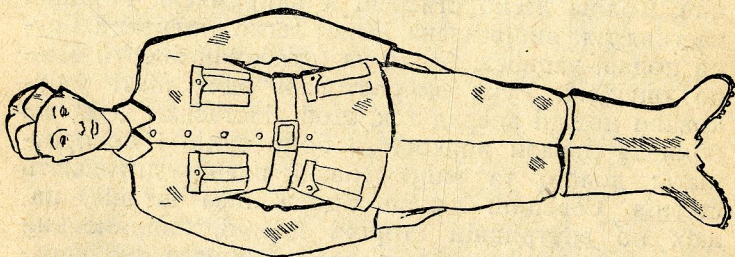

Рис. 1

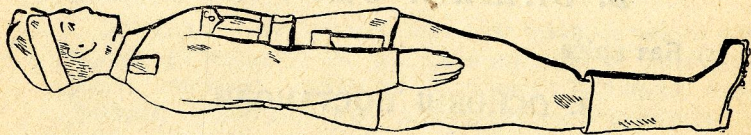

Рис. 2

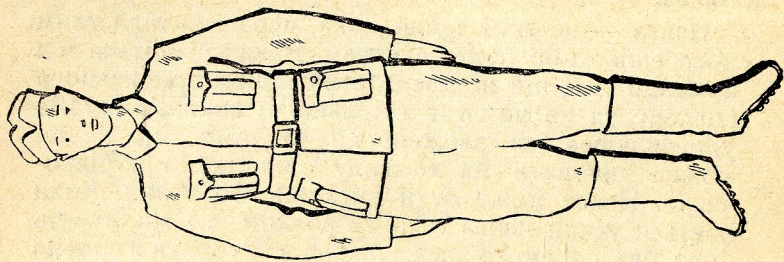

Рис. 3

Неприродне напняття м'язів спричинює злу та вимушену поставу. Не тримати вояків задовго в тій поставі. Якщо вояки були в розсипці, їли, курили чи лежали, то перед виданням команди «струнко» чи іншої команди, треба проголосити зазив: **«увага»**. Тоді вояки кінчать або переривають свої чинності і приготівляються до уставки в основній поставі «струнко». В деяких випадках, коли мається до діла зі справним відділом і потрібно, щоб скоро і справно перевести збірку, до уставлення вояків на «струнко» вистарчить саме «заповідження» якоїсь команди, а на «гасло» вояки виконують дану команду.

8. **«Спо-чинь»:** (рис. 3) вояк висуває ліву ногу в напрямі пальців лівої ноги на віддаль півстопи. Рівночасно повертає голову вправо для поправлення рівняння. Вояк, не змінюючи місця, може рухатися, поправити одяг, але без дозволу не сміє говорити. При виконанні тої команди мається чути тільки один удар висуненої ноги. Якщо вояк лишається довгий час в поставі «спочинь», може змінити положення ніг в той спосіб, що пристає ліву ногу до правої, а опісля висуває праву ногу.

II. ХОДИ Й БІГИ.

9. **Хід рівним кроком: «Напряма... рівний крок, чота (сотня і т. п.) ходом руш!»** (рис. 4, 5 і 6). Вояк завжди виступає лівою ногою. Легко її згинаючи, підносить дещо коліно, відриваючи пальці від землі, викидає вперед голінку, переносить тягар тіла до переду і випростовану, дещо звернену пальцями назовні ногу, ставить цілою стопою на землю у віддалі коло 80 см. (рис. 4, 5 і 6 з заввагою). Не треба за високо підносити коліна, а стопу теж під-

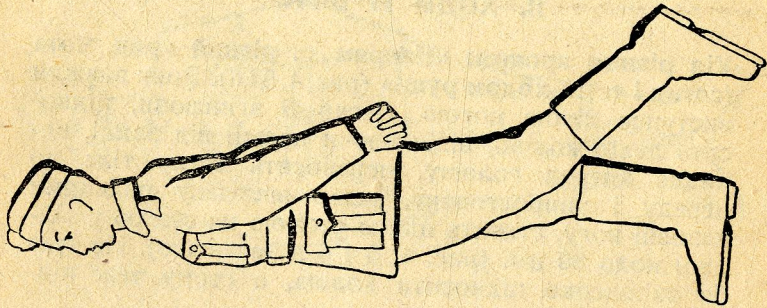

Рис. 4

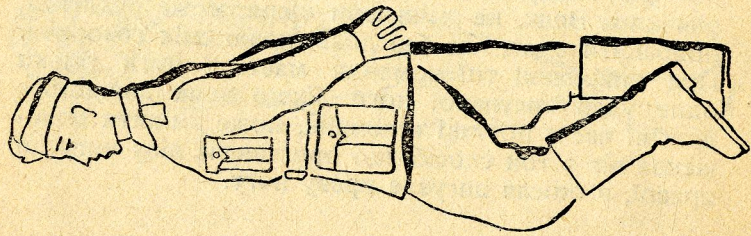

Рис. 5

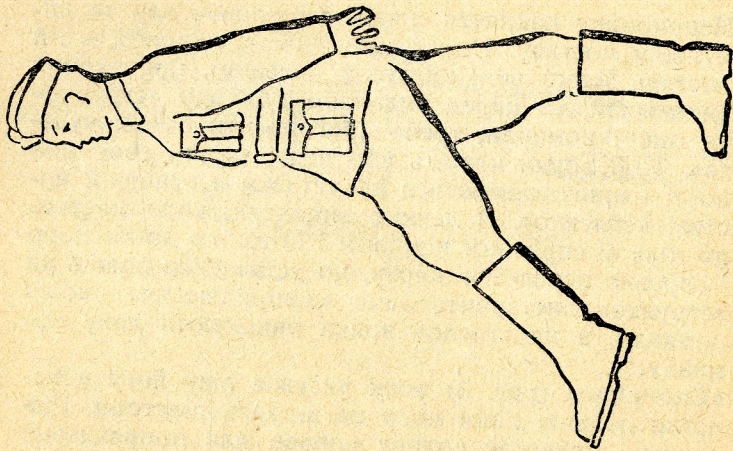

Рис. 6

носити лиш так високо, як цього вимагає відповідно довгий крок. Не ставити ноги дуже сильно на землю. Відтак цей сам рух повторюється правою ногою. При виступі лівою ногою, для рівноваги висувається легко вперед і середину тіла права рука, а згинаючи її в лікті доводимо долоню до горішнього берега пояса. При виступі правою ногою права рука йде взад і випростована виходить дещо поза лінію плечей.

Звичайна швидкість ходу 114 кроків на хвилину. Постава струнка, голова піднесена без корчового напняття м'язів. Цим кроком йдемо на «спочинь» і на «струнко». При віддаванні почесі, на вправах впоряду і перед задержуванням відділу треба подавати команду «струнко», а крок «прибити». Перед задержуванням відділу команду «струнко» заступає заповідження назви відділу.

10. На команду **«спо-чинь»** в ході вояк перестає «прибивати» крок і має таку свободу рухів, як під т. 8.
11. На **«свобідно»** вояк може курити, говорити, співати, їсти, поправити одяг. Інші полегші, прим. розіпнути комір, скинути шапку, переложити кріс і т. п. вимагають окремого дозволу. Не можна без окремого дозволу виходити з ряду, вояк мусить тримати крок і разом з усіма співати ту саму пісню. По виданні команди «свобідно» вояки відповідають кличем «свобідно-о-о», що має бути виразом радості зі свободи говорення, співання і рухів. У польовому вишколі команду до ходу можна дати у свободній поставі, не привертаючи вояків до основної постави.
12. **Хід довільним кроком.** «Напря́м вперед, (влі́во, впра́во) довільний крок рі́й (чота, сотня, курінь, відділ...) **ходом руш!**» — дається в терені на поганих дорогах, часом при довгих походах, поза оселями. Довжина кроку і швидкість ходу визначається за-

лежно від терену. Довільним кроком йдеться в поставі «спочинь» і «свобідно».

13. На слабих мостах і кладках треба заповісти: **«різний крок»**. Проводир завжди мусить подати напрям, в якому має відбуватися похід. «Напря́м вперед (влі́во, впра́во)» або називає предмет, в на́рямі якого треба йти.
14. Щоб вернути до рівного кроку, треба дати зазив **«ува́га»**, відтак команду **«рівний крок»** і через кілька кроків подати темпо і ногу, котру треба ставляти! «лі́ва, пра́ва», або «раз (завжди на лі́ву), два, три, чо́тири». **«На місці ходом руш»** вояк йде звичайним темпом на місці, не підносячи одна́че за висо́ко колі́н.
«Повний крок»: вояк йде повним, зн. приписово́ї довжи́ни кроком.
15. **«Напря́м впра́во (влі́во) — ходом руш!»** Вояк йде три (4) кроки прямо́ та робить зворот в наказаному на́прямі.
«Напря́м два рази впра́во (влі́во) ходом руш!» — Вояк робить три кроки прямо́ (влі́во, то чо́тири кроки прямо́), виконує зворот впра́во (влі́во), ста́вить два кроки і знов робить зворот впра́во (влі́во) та йде прямо́ перед себе, то́бто в проти́вному на́прямі, як перед тим стоя́в.
16. **Напря́м впра́во (влі́во), два рази впра́во (влі́во)** — да́ємо, не приверта́ючи воя́ка до основно́ї поста́ви.
17. **«Ві́дділ (рі́й, чо́та, со́тня, ку́рїнь) — сті́й!»** Гасло «сті́й» муси́ть впа́сти на мо́мент ста́влення но́ги на зе́млю. То́ді воя́к робить ще́ один кро́к і притя́гає за́крочну но́гу до основно́ї поста́ви.
18. **«Змі́ни кро́к»** пода́ється то́ді, ко́ли треба при́мїни́ти кро́к до передньо́го ві́дді́лу, чи темпу орхестри. Воя́к доста́вляє за́крочну но́гу до за́каблу́ка ви́крочно́ї но́ги і ви́крочно́ю виконує кро́к впе́ред. При змі́ні кро́ку не мо́жна підска́кува́ти.

19. **«Бігом — руш»** вживається для прискішення руху зімкнених одиниць на короткі віддалі. На заповідження згинається руки з легко стуленими кулаками, а в часі бігу для задержання рівноваги рухаються руки рівнобіжно до тіла, підносячи кулаки до висоти барків, робиться легкі луки. Скорість 160 кроків на хвилину. Поодинокі вояки біжать якнайскорше. Для переходу в звичайний крок спершу наказується «довільний крок», а відтак **«рівний крок»**.

III. ЗВОРОТИ.

а) **головою в місці і в ході.**

20. **«Направо (ліво) — глянь»** виконується з основної постави для віддання пошани. Вояк звертає голову в наказаному напрямі так, щоб міг дивитися в цьому напрямі в той спосіб, щоб праве (ліве) око знаходилося на середині лінії тіла над грудним містком, зір спрямований на відбираючого звіт. Поставка кадовба залишається незмінена. Борода легко притягнена до шиї. При перегляді або при звіті треба дивитися зверхникові прямо в вічі. Коли відбираючий почесть обходить чоло відділу, тоді вояк відпроваджує його зором і звертає рівночасно голову і зір за ним, поки зверхник дійде до третього з противної сторони, після чого вертає до основної постави.
21. **«Прямо — глянь»** дається тоді, коли перед тим була команда направо (наліво) глянь, або до правого (лівого) рівняй. Вояк швидко повертає голову до основної постави.

б) **звороти цілим тілом на місці й в ході.**

22. **«Ліво-(право) руч»**. Вояк легко підносить п'яту правої (лівої) ноги і пальці лівої (правої) ноги, пальцями правої (лівої) ноги відбивається вліво (впра-

во) і, зробивши зворот вліво (вправо) на 90 ст. (чверть обороту), доставляє праву (ліву) ногу до лівої (правої). При навчанні зворотів розділити звороти на два рухи.

23. **«Право- (ліво) скіс»**. Вояк робить $1/8$ обороту (45 ст.) в наказаному напрямі, як при чверть звороту.
24. **«Обер-нись»**. Оборот на 180 ст. виконується лише вліво. Вояк підносить легко п'яту правої, а пальці лівої ноги, відбивається пальцями правої ноги вліво, робить зворот на 180 ст. (півоборот). В час останньої фази звороту підпирається пальцями правої ноги, не рушаючи її з місця, відтак приставляє праву ногу до основної постави.
25. В ході. **«Ліво-руч»**. Гасло, а по можності і заповідження подається на ліву ногу. Вояк робить ще один короткий крок (тобто $1/4$) правою ногою і, повертаючи ціле тіло вліво, виступає лівою ногою в наказаному напрямі.
26. **«Право-руч»**. Гасло падає на праву ногу, вояк робить ще один короткий крок лівою ногою і звертаючися вправо, виступає правою ногою в наказаному напрямі.
27. **«Право (ліво) скіс»**. Виконується так, як чверть обороту. Вояки йдуть в наказаному напрямі задержуючи криття і рівняння в попередньому напрямі. Цього звороту вживається головно при переході з краю дороги на середину, при виминанні інших відділів чи перешкод.
28. **«Пря-муй»**. Вояки зі скісного напрямку вертають зворотом на 45 ст. до попереднього напрямку.
29. **«Обер-нись»**. Гасло, а по можності й заповідження, подається на ліву ногу, вояк робить ще один крок ($1/4$) правою ногою, та повернувшись вліво на 180 ст., виступає лівою ногою з притиском в противнім напрямі. Усі звороти в ході виконуються на «струнко».

IV. КЛЯКАННЯ, ПАДАННЯ, ВСТАВАННЯ.

30. **«Кля-кни».** Вояк робить один крок вперед лівою ногою і клякає на праве коліно.

Тіло випрямлене, зір спрямований перед себе, ліва рука випрямлена лежить долонею на лівому коліні так, щоб кінець середнього пальця рівнявся з кінцем коліна. Права рука звисає вільно вниз.

31. **«Встань».** Вояк, спираючися лівою рукою об ліве коліно, встає швидко вперед, приставляє праву ногу до лівої, приймає основну поставу і спочиває.

32. **«Долів».** Вояк робить лівою ногою один крок вперед, клякає на праве коліно, подає тіло вперед і опираючися на лівому коліні, правій руці та лівому лікті, падає пласко вперед на землю. Усі рухи скоро зливаються разом. Голова піднесена, зір спрямований вперед, ноги розхилені закаблукми до середини. При паданні не підкидати ніг вгору. «Долів» без кріса можна теж виконувати з лави. Стрільці схиляються, опираються на долонях обох рук на землі та викидають ноги взад, прилягаючи зовсім до землі. При вставанні приходять підскоком до присіду, опираючись на руках, встають і спочивають.

33. **«Встань».** Вояк опирається правою рукою на землі коло грудей і притягає праву ногу якнайближче до тіла, не відриваючи при цьому горішньої частини тіла від землі. Відтак відбивається правою рукою від землі і підноситься скоро вгору, ставлячи наперед ліву ногу, а дотягаючи праву. Після повороту до основної постави вояк спочиває.

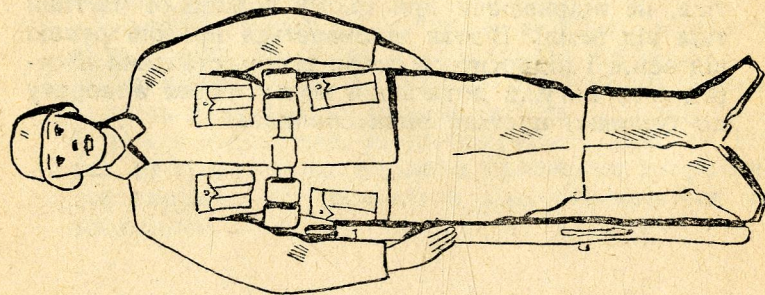

Рис. 7

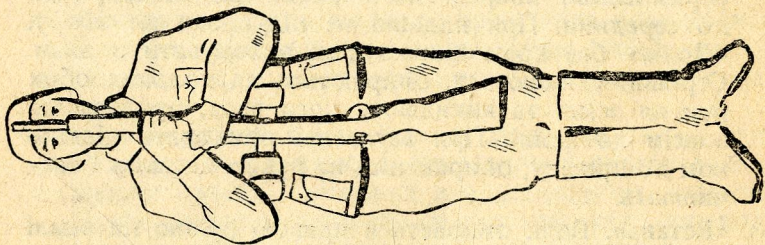

Рис. 8

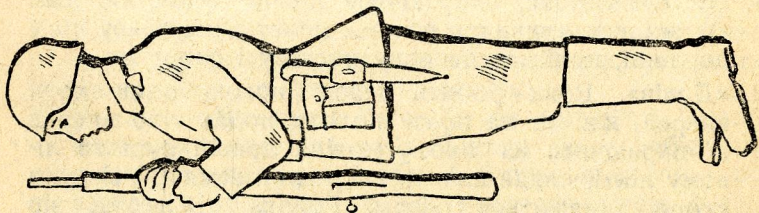

Рис. 9

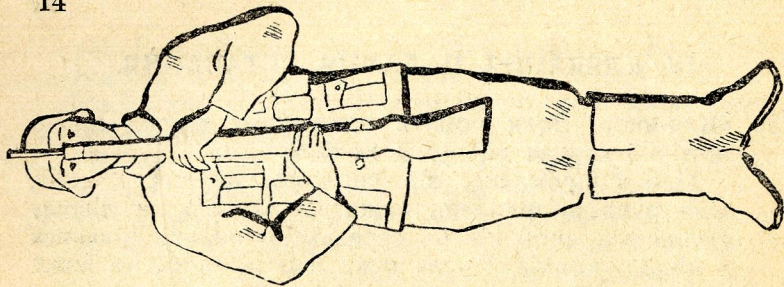

Рис. 10

б) 3 крісом

V. ОСНОВНІ ПОСТАВИ.

34. **«Струнко»** з крісом до стопи. (рис. 7). Основна постава, як без кріса, права рука охоплює кріс палюхом позаду від сторони замку, тобто дерев'яної накладки (залежно від росту вояка), а інші пальці від переду зімкнені, та легко зігнуті творять на крісі дашок. Обидва лікті на однаковій висоті, однаково відстають від тіла. Кріс стоїть прямовісно, щільно при правій нозі. Кінчик прикладу на рівній висоті з носом взуття, спустовий каблук звернений вперед.
35. **«Спочинь»**. Вояк виконує, як під т. 8. Положення кріса, як під т. 34.

VI. ХВАТИ КРІСОМ.

36. При хватах рухаються тільки руки, решта тіла залишається у випрямленій та непохитній поставі. Поодинокі рухи хватів виконуються коротко, та енергійно. Вони наступають по собі без зайвого поспіху. Не можна хватати кріс рівночасно обома руками та стукати прикладом.

а) **хвати зі скороченим крісовим ременем**. Вони виконуються тільки звичайними крісами: короткими і довгими, та тільки в стрілецьких сотнях піхоти.

37. **«На плече — кріс»**. Виконує вояк 4-ма рухами (рис. 8 і 9).

1. Рух: Права рука переносить кріс прямовісно перед середину тіла спустовим каблуком вліво, долішній перстень дещо нище коміра. Ліва рука хвтає кріс зараз під правою, лікті обох рук прилягають до тіла.

2. Рух: (рис. 10). Права рука обхоплює замкову комору дещо вище замкової ручки, палюх випростований вздовж ложа.

3. Рух: (рис. 11). Права рука переносить кріс на ліве плече, скручуючи його замком дещо вліво, та всуває його коротким рухом з долу на ліве плече (барк). Усі частини правої руки на одному рівні. Ліва рука обхоплює приклад в той спосіб, що ніс стопи прикладу лежить між палюхом та вказівним пальцем. Ліве передрам'я легко дотикає набійниці. Кріс лежить рівнобіжно до ряду гудзиків, замкова ручка приблизно на ширину долоні — нище коміра.

4. Рух: (рис. 12). Праве рам'я повертає після короткої зупинки найкоротшою дорогою до основної постави.

38. **«До стопи — кріс»** виконується трьома рухами:

1. Рух: (рис. 13). Ліва рука стягає приклад на цілу довжину витягнутої лівої руки, повертаючи спустовим каблуком вліво. Рівночасно права рука обхоплює кріс на висоті плечей, лікоть і передрам'я правої руки творить позему лінію.

2. Рух: (рис. 14). Права рука після малої зупинки переносить кріс прямовісно перед тілом коло стопи вниз, повертаючи його каблуком дещо назовні. Ліва рука вертається до основної постави. При перенесенні кріса вниз вояк пускає часто кріс перековзнутися в руці нижче, щоб дістати крісом землі.

3. Рух: (рис. 7). Правою рукою привертає кріс до стегна і ставить його на долівку коло носика правої стопи.

39. **«Почесть — дай»** виконує вояк двома рухами тільки з постави «на плече кріс», згідно «на ремінь кріс».

1. Рух: Вояк, натискаючи на приклад лівою рукою та скручуючи кріс спустовим каблуком вліво, стягає його дещо вниз до прямовісного положення. Рівночасно правою рукою обхоплює шийку прикладу палюхом під замочком (рис. 15).

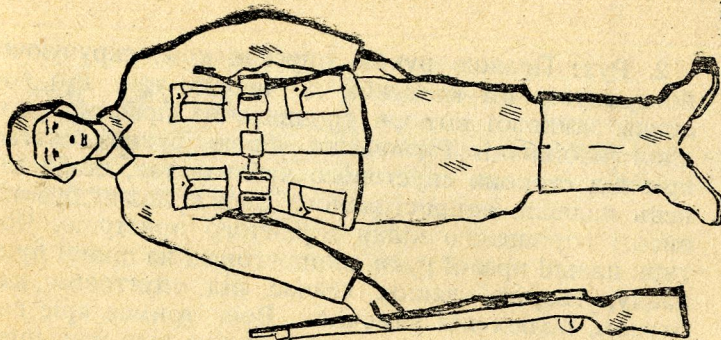

Рис. 14

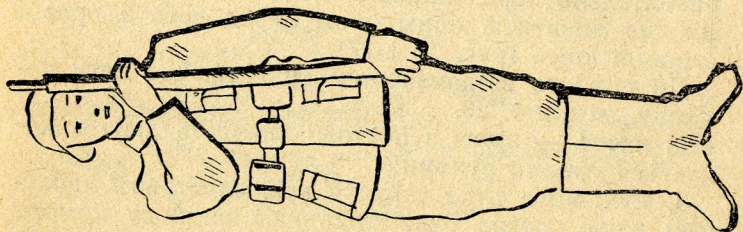

Рис. 13

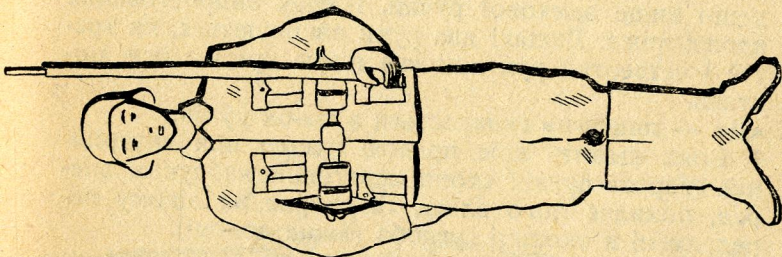

Рис. 12

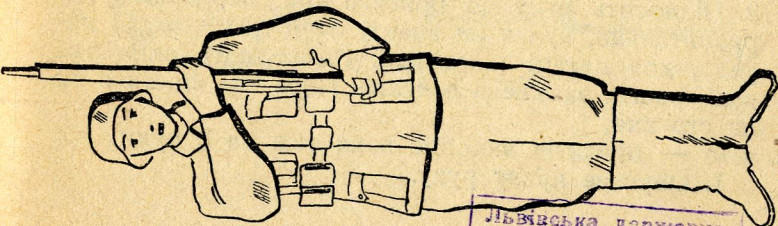

Рис. 11

2. Рух: Правою рукою опускає кріс, скручуючи його спустовим каблуком до переду так, що головня замкової комори спочиває на правому розі лівої набійниці. Рівночасно лівою рукою хватає кріс від сторони спустового каблука так, щоби кінець палюха, випростованого здовж ложа, був на висоті горішнього кінця мірничого пристрою. Чотири пальці правої руки, випростовані на шийці прикладу, творять дашок сейчас під спустовим каблуком, палюх під замочком. Вояк тримає кріс горизонтально перед лівою половиною тіла так, щоб міг ще дивитися лівим оком перед себе з правої сторони кріса (рис. 16 і 17).

До повного віддання почеси треба ще дати команду, як під т. 20.

40. **«На плече — кріс»** з постави «почесть дай» виконується трьома рухами:

1. Рух: Ліва рука скручує кріс спустовим каблуком вліво, права рука обхоплює замкову комору дещо вище замкової ручки. Палюх випростований здовж ложа. Дальші два рухи виконуються, як третій і четвертий рух при «на плече кріс» з осн. постави.

41. **«До — присяги»** складається з трьох рухів:

1. Вояк ставить кріс правою рукою при внутрішній стороні правої стопи спустовим каблуком вперед, похиляє його вліво, та спирає на лівому передрамені в околиці суглоба (вище долоні).

2. Здіймає і переносить шапку до лівої руки.

3. Підносить руку до присяги так: передрам'я горизонтально, кулак на висоті очей долонею до переду, два пальці (вказівний і середній) випростовані, решта замкнена в кулак. Позиція тим постова як на струнко.

42. **«По — присязі»** виконує вояк теж на 3 рухи:

1. Опускає праву руку.

Рис. 17.

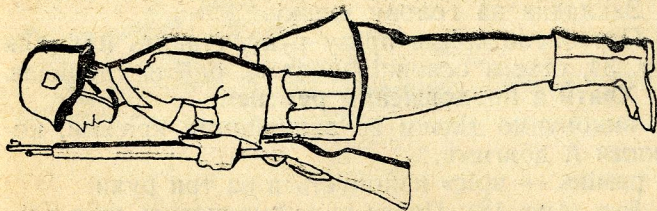

Рис. 16.

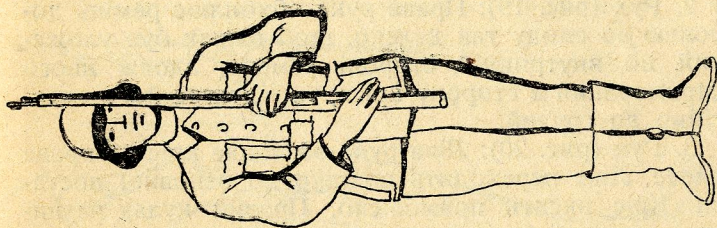
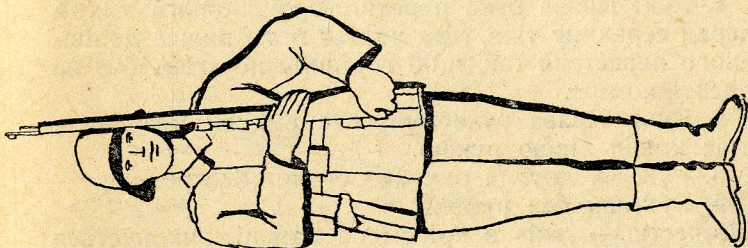

Рис. 15.

2. Закладає на голову шапку.

3. Перебирає кріс в праву руку, ставить його, як під т. 34, стає в основній поставі, опісля спочиває.

б) Хвати з продовженням ременем.

Їх виконуємо тільки зо звичайними крісами, короткими й довгими.

43. «На ремінь — кріс» виконується на три рухи:

1. Рух (рис. 18): Права рука переносить кріс прямовісно перед середину тіла спустовим каблуком вліво, горішнім перстеном дещо нище коміра. Ліва хватає сейчас під правою.

2. Рух (рис. 19): Права рука обхоплює ремінь долонею зо споду так далеко, щоб палюх був уложенний по внутрішній стороні ременя, здовж нього спрямований в сторону кріса, та відтягає його енергійно до грудей.

3. Рух (рис. 20): Ліва рука закладає кріс на праве плече. Ліва переходить швидко до основної постави. Кріс висить прямовісно. Правий кулак на висоті грудної бородавки, палюх здовж ременя догори. Праве рамя притискає кріс до тіла.

Перед виданням цієї команди, коли ремінь ще не продовжено, треба наказати «продовжити ремінь».

44. «До стопи — кріс» — виконуємо 4-ома рухами:

1. Рух: Права рука перекидає кріс одним махом перед середину тіла, ліва хватає його нижче долішнього перестеня так, щоб горішній перстень був на висоті коміра.

2. Рух: Права рука випускає ремінь, та хватає кріс понад лівою рукою.

3. Рух: як другий рух «до стопи» без ременя.

4. Рух: як без ременя.

45. «Почесть — дай» з крісом на рамені, виконується двома рухами:

1. Рух (рис. 19): Правою рукою перекидає вояк кріс одним махом перед середину тіла, лівою хва-

Рис. 20

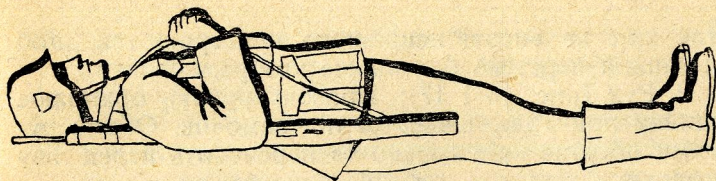

Рис. 19.

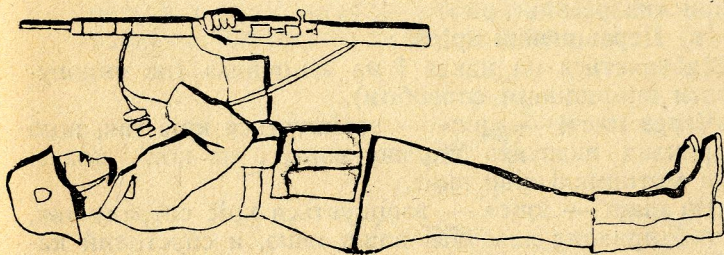
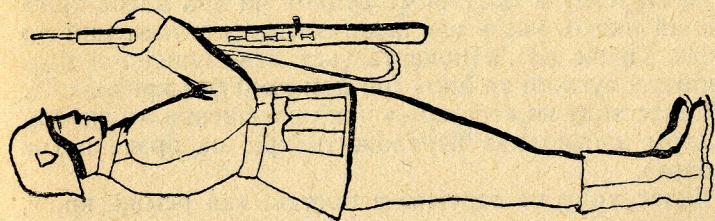

Рис. 18.

тає кріс на висоті націльного пристрою так, щоб долішній перстень був нижче коміра.

2. Рух (рис. 16 і 17): Правою рукою обхоплює шийку приклада, палюхом під замочок. Обома руками обертає кріс вправо та переносить перед ліву половину тіла так, як кріс без ремня.

46. **«На ремінь — кріс»** виконується двома рухами:

1. Рух: Лівою рукою скручує вояк кріс спустовим каблук вліво та переносить перед середину тіла. Права рука обхоплює ремінь, як при «на ремінь кріс».

2. Рух: Правою рукою закидає кріс на плече, як при «на ремінь кріс».

в) **Перевіщення кріса.**

Відбувається на наказ і на «спочинь» (не виконувати впорядковим способом).

47. **«Через плечі — кріс»** — завішується кріс так, щоб приклад вказував вправо вниз, а на коні, колесі чи мотоциклі ліво вниз.
48. **«На шию — кріс»** — завішується кріс спереду так, щоб приклад вказував вліво вниз, а спустовий каблук вліво.
49. **«Зняти — кріс»** — знімається кріс до основної постави.

ВІІ. ХОДИ Й БІГИ.

50. Підчас ходу в поставі «струнко» чи «на плече кріс» лівий лікоть увесь час залишається притиснений до тіла. Праве рам'я повертається невимушено в плечовому суглобі та лікті (як при ході без кріса).
51. Підчас ходу на «спочинь» для полегшення можна наказом дзозволити переложити кріс на праве плече (барк).
52. Підчас ходу на струнко в поставі «на ремінь кріс», ліве рам'я має бути опущене вниз і непорушне.

53. Підчас ходу на «спочинь» та «свобідно», як і при довільному кроці в поставі «на ремінь кріс», ліве рам'я рухається вільно.
54. Підчас ходу на «струнко» з крісом через плече обидві руки лишаються непорушно. Коли цілий відділ іде з крісом «на плече», а тільки дехто має кріс через плечі або взагалі йде без крісів, тоді вони теж рухають правою рукою.
55. Підчас ходу з крісом на шії, або з крісом через плечі довільним або рівним кроком, на «спочинь» чи «свобідно» рухати обома руками.

Підчас бігу знімається кріс з плеча або підноситься з землі, береться правою рукою в осередку ваги, цівкою скісно вгору, вперед.

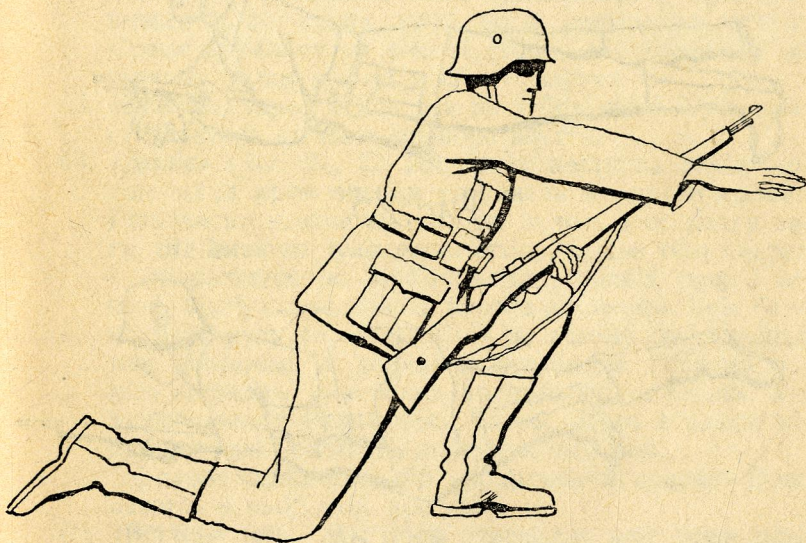

Рис. 21

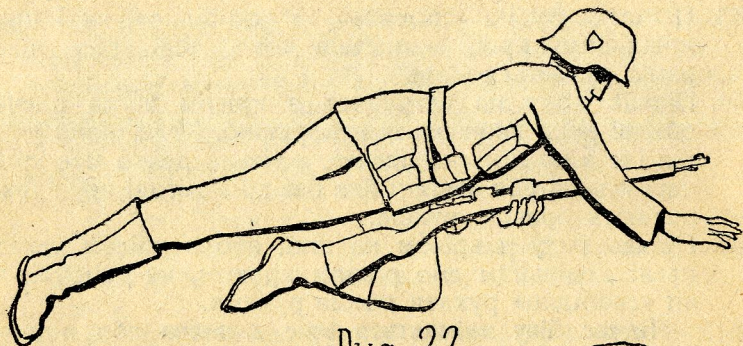

Рис. 22

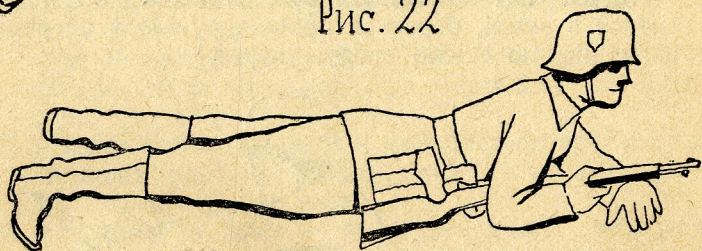

Рис. 23

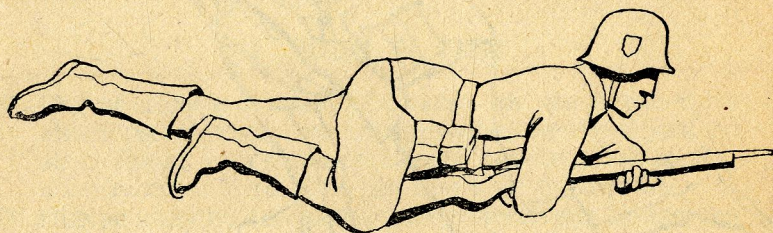

Рис. 24

VIII. ЗВОРОТИ.

56. **Звороти з крісом** «до стопи» і «на плече» виконуємо, як звичайно. Треба звернути увагу на збереження первісного положення кріса. В тій цілі під час звороту права рука сильно обхоплює кріс і притискає його до тіла, піднімаючи дещо від землі, щоб не оббити прикладу. В поставі з крісом «на плече» також треба цупкіше обхопити і натискати приклад.

IX. КЛЯКАННЯ, ПАДАННЯ, ВСТАВАННЯ.

57. **«Клякни»** з крісом виконуємо тільки з постави «до стопи». Рухи тіла ті самі, що без кріса. Кріс ставиться коло стопи лівої ноги прямовісно вгору. Стопа прикладу на висоті стопи, ніс прикладу на віддаль стопи від носа лівого взуття.
58. **«Встань»** виконується так як і без кріса. Кріс приставляється до носа правого взуття.
59. **«Долів»** (рис. 21, 22, 23). Вояк виступає лівою ногою один крок вперед та клякає на праве коліно. Рівночасно хватає кріс лівою рукою в осередку ваги, підіймаючи дуло дещо вгору, подає тіло вперед і, опираючись на лівому коліні, правій руці і лівому лікті, падає пласко вперед на землю. Кріс бере в праву руку та кладе його на лівому передраменні між горішнім, а долішнім перстеном. Правою рукою держить кріс коло долішнього перстенья. Усі рухи швидко зливаються разом. Дуло і замок ніякому разі не сміють дотикати до землі.

Голова піднесена, зір спрямований вперед. Вояк лежить в свободній поставі.

60. **«Встань»** (рис. 24). Вояк перекидає кріс осередком ваги в ліву руку, підіймає дуло дещо вгору, підпирається правою рукою та рівночасно притягає

праву ногу якнайближче до тіла, не відриваючи при тому горішньої частини тіла від землі. Відтак правою рукою відбивається від землі й подається швидко вгору. При тому ставить ліву ногу вперед, а праву дотягає. Рівночасно права рука хватає кріс та ставить його коло пальців правої стопи. Після того вояк спочиває. Клякання і падання в русі виконується в той самий спосіб. До вставання дається наказ «напрям той сам» (вояк тоді встає) — «відділ ходом руш» (вояк рушає).

Х. ВІДДАВАННЯ ПОЧЕСТИ.

а) Загальні постанови.

61. Поодинокий вояк у військовому однострої віддає почесь перед:

- а) Найсвятішими тайнами.
- б) В часі Національного Гімну.
- в) Вождем Української Держави.
- г) Усіма зверхниками і старшинами, що є у військовому однострої (навіть запасними і ветеранами). В цивільному одязі тільки перед тими старшинами, що їх особисто знає.

г) Історичними хоругвами і прапорами.

д) Військовими прапорами та прапорами ОУН.

е) Могилами Невідомого Воїна й могилами, перед якими стоїть почесна варта ОУН.

62. Віддання почеси зверхникові є висловом дисципліни й пошани. Відповідання на поздоровлення — ознакою гідного трактування підчиненого. Вони підносять почуття спільности та моральний стан війська.

63. Віддавати честь швидко й енергійно, починається за 6 кроків перед зверхником, а кінчиться через три кроки за ним. На публичних місцях віддається

честь зверхникові, коли він наблизиться на відповідну віддаль.

64. Віддаючи честь треба викинути з уст папіросу, витягнути руки з кишень. Не можна також віддавати честь рукою, в якій щонебудь тримається.

65. На коні віддається почесть їздою кроком, якщо в цьому не перешкаджає службове завдання. Коли підчинений хоче зверхника на коні перегнати, мусять просити дозволу.

66. Почести не віддають:

1) шофери та військові учителі їзди в часі науки;

2) наколесники, візники на коні, коли це грозило б небезпекою з огл. на вуличний рух,

3) стрільці, що виконують службу в зімкненому відділі (віддає честь тільки їх проводир). Коли до одного з них звертається зверхник, тоді він стоїть або сидить випростовано. На стрільниці чи підчас польових вправ з приладдям або в поході стрілець продовжує спокійно своє діло не віддаючи чести;

4) на уїжджальнях чи дорогах до вправ на окреме розпорядження К-ира залоги або вищої одиниці;

5) кінні післанці;

6) хорі, що не можуть здоровити з огляду на стан здоровля, або каліки.

б) Віддавання почеси без кріса, без накриття голови в ході.

67. В переході приймає вояк поставу «струнко» і віддає честь націсналістичним привітом протягом часу звичайного поздоровлення. Голова й зір звернені не вимушено на зверхника. До націоналістичного привіту підносить вояк швидко праву руку випростовану передом вгору (легко вправо скіс) на висоту чуба. Пальці руки випростовані, як на «струнко». Ліва рука випростована невимушено здовж тіла. Попоздоровленні переносить вояк праву руку швидко до попереднього положення. (рис. 25).

68. Без накриття голови стоячи. Приймає вояк основну поставу передом до зверхника. Віддає честь як в ході (націоналістичним привітом), (рис. 26). Якщо простір або предмети, що їх вояк несе чи тримає в руках, не дозволяють виконати націоналістичний привіт, тоді вояк тільки випростовується і звертає лице в сторону зверхника так в ході, як і на місці. При зголошеннях і розмовах із зверхником належить по віддані почести перенести враз праву руку до основної постави, в якій лишається до кінця розмови. При відході належить поздоровлення повторити так само.

69. З накриттям голови в ході.

Вояк випростовується, підносить праву руку до накриття голови дещо над правий кут правого ока, звертає лице і зір на зверхника. Крок звичайний. Праву руку підносить до шапки, підносячи її передом, вправо скіс, спершу випростовану, а опісля згинаючи її рівночасно в лікті. Правий лікоть поданий свобідно вправо скіс більш менш на висоті плечей, долонею до лица вниз, пальці правої долоні разом і випростовані. Ліва рука і решта тіла в основній поставі. Вказівний та середній палець правої руки доторкають долішнього берега шапки. Ліва рука невимушено випростована вниз здовж тіла (рис. 27 і 28). По відданні почести вояк повертає голову просто й переносить праву руку швидко вниз.

70. З накриттям голови стоячи.

Вояк приймає основну поставу передом до зверхника та підносить праву руку до накриття голови як вище. Похву шаблі обхоплює середнім, вказівним та палюхом лівої руки нижче перстенья так, щоби вказівний палець і палюх доторкалися. Решта пальців лежить свобідно позаду похви. Ліва рука легко зігнена, непорушна, похва плоско прилягає до ноги.

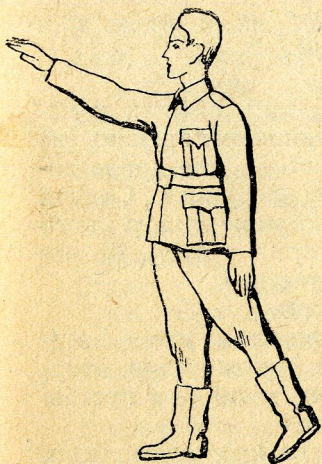

Рис. 25.

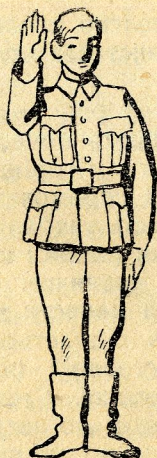

Рис. 26.

Рис. 27.

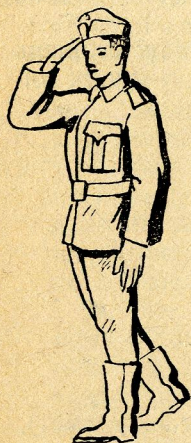

Рис. 28.

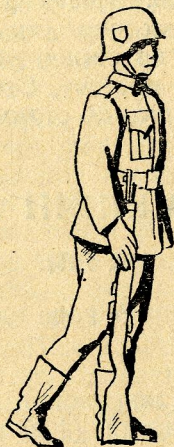

Рис. 29.

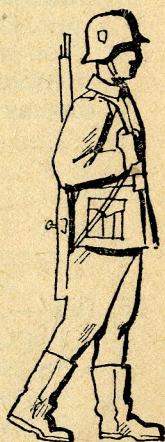

Рис. 30.

Шабля так далеко позаду, щоб, як дивитися збоку, каблук не виставав поза бедра.

71. Сидячи.

Підстаршини й рядовики — їздці, візники й наколесники віддають почесть сидячи непорушно (на «струнко»). При тім горішня частина тіла добре випростована, зір спрямований на зверхника. Сидячи віддається почесть також тоді, коли не можна цього виконати стоячи (низька кімната, віз у русі). До по-здоровлення за правилом все встається.

в) Віддавання почести з крісом.

72. В ході почесть віддається переходом міймо зверхника в випростованій поставі, зір вільно звернений на зверхника. Стоячи на місці — в поставі «струнко» передом до зверхника.

73. В ході з крісом до стопи: нести кріс прямовісно, рамена непорушні, зір на зверхника. Кріс на рамені несеться теж прямовісно. При крісі «через плечі» оба рамена непорушні. Кріс «на плечі» притягається. (рис. 29, 30). Зір як вище (як під 69).

74. Стоячи з крісом на рамені чи через плечі стрілець приймає основну поставу. Стоячи в усіх інших випадках він бере кріс «до стопи».

В. ЗІМКНЕНІ ЛАДИ.

І. РІЙ.

75. Рій — це найменша бойова одиниця.

Він складається з:

- ройового
- заступника (ланкового),
- кулеметної ланки (4 кулеметчики, 1 кулемет),
- стрілецької ланки (4 — 12 стрільців).

а) **Зімкнені ладі рою.**

76. Зімкнені лади рою — це:

лава — вояки стоять побіч себе, зберігаючи чуття та рівняння вправо (рис. 25),

ряд — вояки стоять один за одним у віддалі коло 80 см. Криття на чолового. (рис. 26),

похідна колона — вояки стоять в трьох рядах побіч себе. Трійки між собою рівняють вправо (вліво), ряди криють вперед, чуття до «напрямого» (рис. 27),

дволава — вояки стоять в двох лавах, що віддалені від себе коло 80 см. Рівняння до крилового, криття вперед на першу лаву.

дворяд — вояки стоять в двох рядах побіч себе. Двійки між собою рівняють вправо (вліво), ряди криють вперед, чуття до «напрямого» (рис. 29).

77. Останніх двох форм уживається для внутрішньої служби та складання зброї в козли.

б) Збірки.

78. Вищезгадані лади уставляються на місці на команду: «В лаві!», або «В дволаві!», або «В ряді!», або «В похідній колоні!» — «Збірка!»

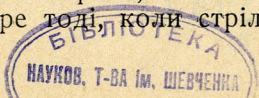
Повищі команди попереджує «Струнко!», або голосне названня частини, напр.: «Перший рій!» чи «Рій Іваненка — в лаві (ряді і т. д.) — збірка!».

79. На «збірка» — криловий (напрямний) стає 3 кроки перед ройовим, а решта від нього вліво (при лавах) або взад (при колонах). Вояки швидко творять наказаний лад, зберігаючи віддалі, чуття, криття та по короткім вирівнянні стоять на «струнко».

Віддаль між двома вояками, що стоять один за одним, дорівнює приблизно 80 см. (від плечей попередника, до грудей заплічника); — це менш-більш тоді, коли той, що стоїть ззаду, може діткнутися випростованою рукою плеча свого попередника.

Рівняння і чуття вправо, коли не наказано інакше.

Рівняння добре тоді, коли стрілець, що прийняв

РІЙ

Рис. 25. Лава.

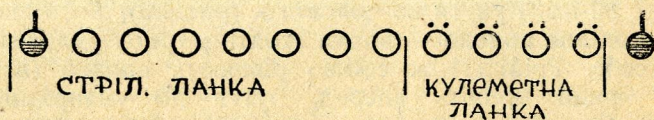

Рис. 27. Похідна колона.

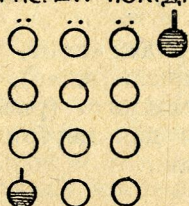

Рис. 26. Ряд.

Рис. 29. Дворяд.

Рис. 28. Дволава.

ЗМІНИ ЛАДІВ РОЯ

Рис. 30

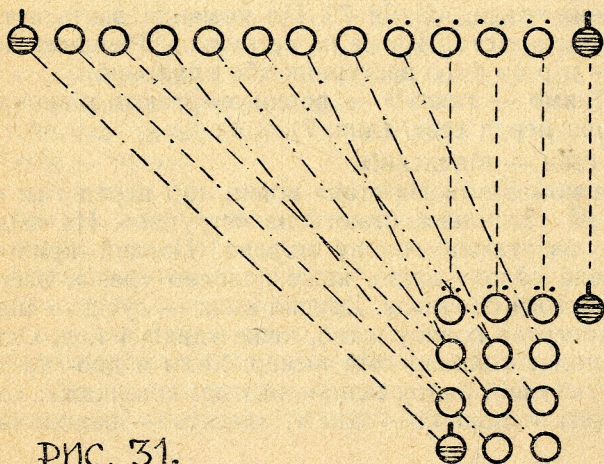
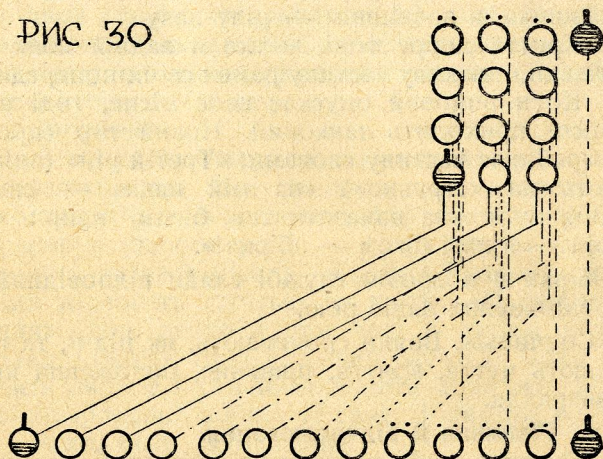

Рис. 31.

добрий фронт, звернувши голову в сторону рівняння, бачить внутрішнім оком тільки свого попередника, а зовнішнім — цілу лаву.

Криття добре тоді, — коли задній вояк бачить тільки однакову частину рамен своїх попередників.

Коли ройовий опускає своє місце, тоді на його місце приходить ланковий. Новий п-р (проводир) перебирає частину словами: «Третій рій» (вояки стають на «струнко») «на мій наказ — спочинь!» Збірку можна наказати теж бігом, напр.: «Третій рій — в лаві бігом — збірка!».

80. Збірки в польовій службі гляди відповідний уступ розімкнених ладів рою.

81. **«Спочинь!»**. Вояки спочивають, як під 8, та поправляють чуття, криття, рівняння, положення кріса чи знаряддя.

в) Рівняння й відчислювання.

Головно треба привчити вояків, щоб завсіди й при кожній нагоді (на «спочинь») самі рівнялись.

82. **«До правого (лівого, середини) — рівняйся!»**. Вояки вирівнюються, як під 79. Ця команда дається тоді, коли вояки стоять вже на «струнко». Рівняння перевіряє п-р чи його заступник або криловий.

«Прямо — глянь!» — вояки звертають рівночасно голови перед себе. (див. 7).

83. **«На стан — відчисли!»**.

На команду «На стан» вояки, що перед тим стояли на «спочинь», стають на «струнко». На «відчисли» звертають голову вправо. Правий криловий звертає голову вліво, каже голосно «раз!», звертає її просто й спочиває. Другий вояк — сусід — швидко повертає голову вліво, каже «два!» і т. д. Останній подає голосно свій номер. Коли в дво- чи трилаві останній рядок неповний, тоді вояк каже: «одинадцять неповний — два!», «десять — неповний —

один!» (подає, скільки є вояків в останній трійці чи двійці).

84. **«До двох (трьох, чотирьох і т. д.) — відчисли!»**. На «до двох» стають вояки на «струнко», на «відчисли» повертають голови вправо і числять, як під 83, до двох, трьох і т. д.

г) **Звороти.**

85. (Звороти виконуються, як в поодинчному навчанні).

Переступлення п-рів та вояків по звороті (для походу) відбувається на заповідження походу, нпр.: «Праворуч (зворот усіх) — сотня ходом (п-рі переходять на свої місця) — руш!» Кулемети й знаряддя підносять стрільці на наказ: «Піднести знаряддя» (див. звороти при чоті й сотні). «Ставай вправо (ліво)!» (при польовій службі). Чоло стає, робить зворот і спочиває. Решта доходить на відповідну віддалі і робить те саме. (Рівняння, криття!).

г) **Рухи, біги, заходження.**

(Рухи рою такі самі, як подано в поодинчному навчанні).

В часі польових вправ чи служби в полі для затримання розтягнуеного відділу можна дати наказ: «Чоло стій!». Чоло стає і спочиває. Решта доходить, криючи й рівняючись на віддалі коло 80 см. від попередників, стає й спочиває.

86. **«Рівний (довільний) крок відділ (сотня, рій) ходом — руш!»**

Рівняння й криття заховується правильним чуттям та рівномірною довжиною кроків. Вояки час від часу кидають зором в сторону напрямного крила. Натискові від напрямного крила треба подаватися. Вояки стрілецьких сотень, що йдуть без крісів або з крісами через плечі, рушають тільки правим раменем, коли відділ іде з «на плече кріс».

Для полегшення при довгих походах може к-р наказати «переложити кріс» на друге плече. Наказ

до руху попереджується звичайно подаванням напрямку:

«Напря́м просто (вправо, взад наліво, за мною, на високе дерево, на церкву зліва) — **довільний крок, — відділ, ходом — руш!»**

В польовому вишколі вживається замість рівним чи довільним кроком тільки: **«відділ, ходом або бігом — руш!»**

Для зміни напрямку подається тільки:

«напря́м вправо (вліво, взад наліво), **напря́м церква, направо скіс».**

87. **«Бігом — руш!»**

На «бігом руш!» розпочинає відділ біг в зімкненому ладі. Треба зберегти зімкнення ладу та спосіб несення зброї й знаряддя (див. 19 і 55).

Біг закінчується командою: «Відділ — стій!» або «Звичайний крок!».

88. **«Спочинь!», «Свобідно!» див. 10, 11. «Відділ, стій!» див. 17.**

Перемарш перед начальником відбувається при збереженні похідних полегшень. Коли мається переходити з притягненим крісом, тоді треба подати: «Увага — рівний крок!» та наказати: «Струнко — направо (наліво) — глянь!» Звороти в русі, як в навчанні одинцем.

89. **Заходження.**

Малі заходження при незначній зміні напрямку виконує частина сама. При значнішій зміні напрямку найперше командується напрям, а відтак командується заходження.

В русі:

(Перший рій!) «Направо (наліво) заходь — руш (бігом руш!)».

Із спочинку:

«Направо (наліво) довільним (рівним) кроком заходь — руш!»

На команду: «Руш!», «Бігом руш!» в обох випадках відділ починає зразу заходити. Рівняння відбувається в сторону крила, що заходить (робить лук). Стрільці того крила видовжують дещо крок. Інші скорочують крок тим більше, чим ближче вони коло точки обороту. Попередній криловий обертається поволі в точці обороту на місці. Коли коло нього стоїть ще проводир, то він рівняється до нього (поступається взад). Чуття (лучба) відбувається в сторону точки обороту. Заходження закінчується командою: «стій!» або «напря́м просто!». На «напря́м» маширують короткими кроками в новому напрямі. На «просто» переходить відділ на повний крок.

Повищі приклади відносяться до заходження широких ладів (лава, дволава і т. д.).

Заходження в похідній колоні виконують поодинокі трійки одна за одною на тому самому місці. На команду: «Напря́м вправо (вліво)». Внутрішнє крило закреслює малий лук. Відступи між трійками зменшуються в точці заходження. Задні криють та посуваються за попередниками. Заходити так, щоб криловий від середини закреслював лук коло 1 м навкруг точки обороту.

Для того, щоб чоло колони зробило повне заходження, тобто щоб колона йшла в протилежному до попереднього напрямі, дається команда: «Напря́м два рази вправо (вліво!)» Заходження поодиноких трійок, як в попередньому підрозділі 89.

90. Зміни ладів.

Зміни ладу частини (із спочинку чи в русі) й долучування відбуваються все довільним кроком. Для більшої справності при розтягуванні ладу вглиб, передні вояки видовжують крок, при змиканні

ладу передні вояки скорочують крок (перехід в двійки, трійки). Виконавши зміну, частина йде тим самим кроком, що перед тим.

1. Перехід з лави в ряд з захованням напрямку.

а) із спочинку: «Право-(ліво) руч!» див. 22). «Від-ва), відділ, ходом руш!» — Правокриловий рушає прямо перед себе, а решта робить «праворуч» й до-лучає до чола.

б) в русі: «Напрям прямо, в ряд зправа (зліва!)». (Виконання, як під 1а). Робиться тоді, коли перед виданням наказу відділ був в поході.

2. Перехід з лави в ряд із зміною напрямку:

а) із спочинку: «Право-(ліво) руч!» див. 22). «Від-діл, ходом руш!» (див. 9, 10).

б) в русі: «Право-(ліво) руч!» (див. 25).

3. Перехід з лави в похідну колону з задержанням напрямку.

а) із спочинку: «Напрям прямо, в похідну колону зправа (ліва), відділ, ходом руш!» — перші три вояки правого крила (лівого крила) рушають прямо. Решта трійками вправо скіс заходить за них (по черзі).

б) в русі: «В похідну колону!» — виконання, як під 3а); робиться, коли перед виданням наказу відділ був у русі (див. рис. 30).

4. Перехід з лави в похідну колону зо зміною напрямку, із спочинку й в русі: «В похідну колону, вправо закруг!» — Правокриловий трьома дрібними кроками виконує на місці зворот вправо, другий трьома кроками (короткими), а третій трьома повними кроками уставляється ліворуч від правокрилового, задержуючи рівняння й відтак ідуть повним кроком у вказаному напрямі. Решта в подібний спосіб уставляється за першою трійкою.

5. Перехід із ряду в лаву зо зміною напрямку.

а) із спочинку: «Ліворуч (праворуч)! Відділ, ходом руш!»

б) в русі: «Ліворуч» (праворуч)!» (Подібно до того, як під 90 уст. 2).

6. Перехід із похідної колони в лаву зо зміною напрямку.

а) із спочинку: «В лаву вліво закруг! Ходом руш!» Лівокриловий чолової трійки робить на місці дрібних два кроки й звертається вліво, другий робить це двома короткими, а третій двома повними кроками, доходять до лави й рівняють. Слідуючі трійки виконують аналогічні рухи.

б) в русі: «В лаву вліво закруг!» — виконання, як із спочинку.

7. Перехід із ряду або похідної колони в лаву з задержанням напрямку (із спочинку і в русі).

«Напря́м прямо! В лаву вліво (відділ ходом) — руш!»

Правокриловий згл. перша трійка йдуть прямо перед себе, решта, звертаючись вліво скіс, виступає в наказаному напрямі та розвивається в лаву. (Рис. 31).

8. Перехід із ряду в похідну колону з задержанням напрямку (із спочинку і в русі): «В похідну колону зліва (права) ходом (бігом) руш!»

В рої чергових трьох вояків заходить по черзі вліво від ройового. Кожні дальші три вояки творять нову трійку, що криє по черзі на попередню.

9. Перехід із ряду в дворяд із задержанням напрямку.

а) із спочинку: «Двійки вперед! Ходом руш!» — двійки продовжують крок і заходять по правій руці свого попередника.

б) в русі: «Двійки вперед» — виконання, як вище.

10. Перехід із дворяду або похідної колони в ряд (із спочинку і в русі): «В один ряд» — двійки й трійки скорочують крок та заскакують за свої одинки.

91. Долів.

Рій виконує «долів» тільки в лаві або в ряді (як під 32 та 59). В ряді кладуться стрільці скісно вправо так, що горішня частина тіла лежить коло ніг попередника (див. 103, 104). Вставання, як під 33 та 60.

д) Складання крісів в козли.

92. Кріси в козли складаються головно в чоті та в сотні. Для складання крісів в козли в рої твориться дволава.

93. На команду! «В козли — кріс!» роблять непаристі двійні (в дволаві) зворот вліво, паристі вправо.

На команду «Кріс» найперше складають докупи кріси обидва вояки тої самої лави, що стоять напроти себе, відтак обидва рядки докупи. Зложивши кріси, вояки знову повертаються наперед: перша лава стоїть зразу перед — друга за козлами. Ройовий і муніційний З (з крісом) доставляють кріси до найближчого козла.

Рій спочиває.

На команду «Розхід!» (див. 96) стрільці розходяться.

94. «До зброї!» Вояки вертаються безгамірно на свої місця коло козлів і спочивають.

95. «За — кріси!» — На «за» непаристі двійні звертаються вліво, паристі вправо. На «кріси» вояки хватають правими руками за кріси, легко розбирають козли та роблять звороти наперед і спочивають. жовий (наземній і повітряній) службі та службі посланців.

96. Розходження.

На «Розхід!» вояки стають на «струнко» (якщо ще не стоять), обертаються назад і швидко розходяться.

Залежно від того, де є вільне місце, можна дати команду: «Розхід вправо (вліво, взад)!».

II. СТІЛЕЦЬКА ЧОТА.

97. Стрілецька чота складається з:

- чотового (проводир чоти),
- почоту чотового (3 посланці, 1 сурмач),
- 3 стрілецьких роїв,
- ланки легких гранатометів,
- 1 бойового воза.

98. Чоти означаються іменем своїх чотових або порядковими числами в сотні. Почот допомагає чотовому в керуванні чотою. Вояки почоту школяться в стежовій (наземній і повітряній) службі та службі посланців.

а) Зімкнені лади чоти.

99. Зімкнені лади чоти — це:

- **чотова лава (трилава)**, що творить збірковий лад,
- **похідна колона**, що становить збірковий та похідний лад чоти,
- **ряд**, що творить похідний лад на вузьких дорогах та на бойовищі здалека від ворога,
- **Дволава та дворяд**, що їх уживається винятково, напр. у внутрішній службі.

В чотовій лаві стоять рої лавами один за одним. Третій рій напереді, перший назаді. Уставка в роях, як під 77 (рис. 32). Гранатометна ланка за стрілецькими роями на лівому крилі. Почот чотового — на самому кінці. Віддалі між роями — коло 80 см. Скоростріли, уложені на землі, лежать підошвою приклада в першому рої на висоті носика черевика, в 2

та 3 рої рівняються з закаблуками націлювачів. В похідній колоні стоять рої рядами побіч себе. Перший рій зправа, третій зліва. Уставлення в роях, як під 77 (рис. 33). Гранатометчики за стрілецькими роями. Почот на кінці чоти. Проміжки між роями мають запевнити звороти і рухи раменами (чуття). Кулемети, уложені на землі, рівняються своїми прикладами з закаблуками націлювачів.

В ряді стоять (йдуть) рої один за одним, як під § 77. На кінці гранатометчики та почот (якщо не наказано інакше).

100. Повищі лади твориться на місці на команди: «В чотовій лаві!», «В похідній колоні!», «В ряді!», «Збірка!» («Бігом, збірка!»).

б) Звороти, рухи, біги, заходження.

101. Команди й виконання, як в навчанні одинцем та ройовому навчанні. Замість «відділ» чи «рій» уживається тут «чота».

Парадний марш виконується в чотовій лаві та в похідній колоні.

в) Зміни ладів.

102. Заходження в лави та видовжування в колони виконується ходом або бігом. Приймавши новий лад, йти далі ходом. Уникати видовжувань зліва та рухів на «обернись».

1. Перехід з чотової лави в похідну колону з захованням напрямку:

а) з місця: «Напряма прямо! В похідну колону зправа, чота, ходом руш». — Ройовий переднього рою рушає прямо перед себе, ройові двох слідуючих роїв заходять зправа від нього. Рої роблять праворуч та заходять рядами за своїх ройових (рис. 34).

б) в русі: «Напряма прямо, в похідну колону зправа» виконується, як вище. Чотовий заходить на своє місце.

ПОЯСНЕННЯ ЗНАКІВ ЗІМКНЕНИЙ ЛАД.

		Командир сотні
		„ чоти
		Ройовий
		Провідник сотенного почоту
		Стрілець л. скор. Ч. 1 (напрямний стрілець
		„ „ „ Ч. 2—4
		Стрілець
		Гранатометчик-підстаршина
		„ стрілець
		Ланковий
		Зв'язковий при чотовім почоті
		Сурмач „ „ „
		Зв'язковий при сотенному почоті
		Сурмач „ „ „
		Вояк з далекоміром
		Конюх
		Наколесник
		„ при сотенному почоті
		Бунчужний (шеф) сотні
		<i>р</i> Рахунковий
		<i>зг</i> Підстаршина до зброї і протигаз. оборони
		Їздець на козлі або шофер
		<i>збр</i> Помічник зброяра
		Ремісник (кр. кравець, шв. — швець)
		<i>ку</i> Кухар
		<i>х</i> Харчевий

ЧОТА

РИС. 32. Чотова лава.

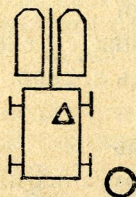
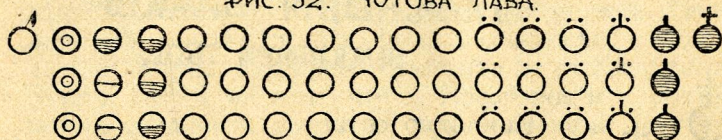
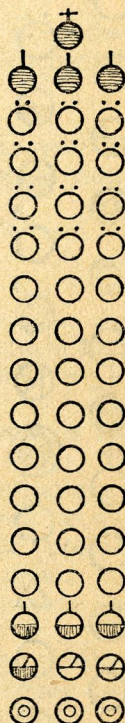
РИС. 33.
ПОХІДНА КОЛОНА.

РИС. 32.

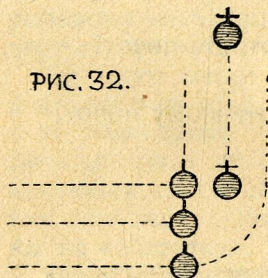
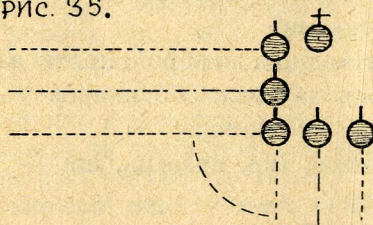

РИС. 35.

2. Перехід із чотової лави в похідну колону зо зміною напрямку.

а) з місця: «Праворуч!» «Чота, ходом руш!».

Чотовий на заповідження до походу переходить на своє місце.

б) в русі: «Праворуч!». Ціла чота робить зворот у русі.

3. Перехід із похідної колони в ряд:

а) з місця: «В ряд зправа ходом руш!». Правий рій рушає просто перед себе. Інші два рої долучаються опісля по черзі. Гранатометна ланка йде за останнім роем, почот на кінці.

б) в русі: «В ряд зправа!»

4. Перехід із похідної колони в чотову лаву зо збереженням напрямку.

«В чотову лаву наліво, чота, ходом (бігом) руш!» — ройовий лівого рою йде просто; його рій заходить від нього вліво. Два інші рої заходять за лівим долучуючись та криючись (рис. 35).

5. Перехід із похідної колони в чотову лаву зо зміною напрямку:

«Ліворуч!» — чотовий при звороті вступає на своє місце.

6. Перехід із ряду в похідну колону.

«В похідну колону вліво — ходом (бігом) — руш! Передній рій йде дальше в тому самому напрямі (трохи звільнює крок), інші рої заходять побіч зліва (права).

г) Падання й вставання.

Так, як і для сотні. Важливе поодинче навчання під 32, 33, 59, 60, та з рою 91.

103. Під час лягання (на «Долів!») цілої чоти в похідній колоні роблять правий та середній рій «вправо скіс», лівий — «вліво скіс». Середній рій кладеться на перерви в правому рої. Коли лягання переводиться винятково в чотовій лаві, тоді передній рій робить два великі кроки, середній один крок, а вояки 2 та 3 рою криють на перерви вправо від попередника.

Вставши, долучаються обидва задні рої до попереднього.

104. Не вимагати при ляганні рівномірності! Після лягання та вставання поводяться вояки як на «спочинь».

На бойовищі використовує п-р. для лягання нерівності терену (заглиблення). Напр.: «В рові коло дороги — долів!»

г) **Складання крісів в козли (див. 92, 93).**

105. В чотовій лаві дається відчислити до двох. Коли всі мають кріси, тоді відчислює ціла чота, коли ні, тоді відчислюють тільки стрілецькі ланки («Стрілецькі ланки! В чотах до двох — відчисли!»).

На команду «В козли» непаристі числа передніх двох роїв роблять зворот вліво, паристі вправо. На «кріс!» складають кріси в козли, як під 93. Задній рій лишається звернений лицем в тому самому напрямі. Його вояки докладають свої кріси до найближчого козла. Ройові та муніційні ч. 2. скорострільної ланки складають між собою козли. Скоростріли (34 та 13), футерали з цівками, триніжок та гранатометне приладдя укладається також на землі. Візники без особного наказу встають із возів.

106. В похідній колоні на «В козли кріс!» складають кріси обидва праві рої. Правий рій (або тільки стрілецькі ланки) відчислює взад до двох. На команду «В козли» — перший та другий ряд зправа звер-

таються до себе лицем. На «кріс» — складають кріси в козли найперше одинки і двійки обох лав між собою, відтак одинки долучають свої кріси до крісів двійок в козел. Вояки лівого ряду доставляють свої кріси до найближчого козла перших двох роїв. Зложивши зброю в козли, звертаються лицем в первісному напрямі й спочивають.

Доцільно, з огляду на протилетунську оборону, складати козли роями, неправильно розміщені в терені з різними відступами.

107. Розбирання козлів, як під 94 і 95. Вояки вертаються безгамірно на свої місця біля козлів і спочивають. На «за» — роблять зворот як і в попередніх відступах), на «кріси» — забирають кріси, роблять зворот в первісному напрямі й спочивають.

Найпереше забираються доложені кріси. Рівночасно вояки скорострільних та гранатометних ланок підносять без осібного наказу відложене приладдя, а візники сідають на вози.

III. СТІЛЕЦЬКА СОТНЯ.

а) Загальне.

108. Стрілецька сотня складається з:
- сотенного (проводира або к-ра сотні),
 - сотенного почоту (1 підстаршина, 3 послнці, 1 сурмач, 1 наколесник, 1 конюх),
 - 3 стрілецьких чот,
 - 1 рою Вскр (2 важкі кулемети),
 - бойвої валки (бунчужний, польова кухня, підстарш. санітар, 1 наколесник, 4 носії ранених, 1 підстарш. для приладдя, 1 помічник зброяра, 3 бойові вози чот),
 - харчової валки (1 харчовий віз),
 - клуночної (багажної) валки (1 вант. авто, 1 рахунковий, 1 кравець, 1 швець).

109. Сотні означаються порядковими арабськими числами в полку від 1—12. Перші чотири сотні (1, 2, 3, стрілецькі та 4 сотня Вскр) творять I курінь.

Другі чотири (5, 6, 7, стріл. та 8 сотня Вскр) творять II курінь, останні чотири III курінь.

Сотенний почот помагає сотенному в керуванні сотнею. Вояки почоту школяться в стежовій службі та службі вістових (див. 98). До цього почоту входять посланці приділених сотні важких зброй та відділ зв'язку, коли його підпорядковується сотні. В поході почот посувається за першою чотою, на колесники та кінці сотні. В бою почот знаходиться близько сотенного. Посланці утримують зоровий зв'язок із чотами. В розгорненні почот посувається за тою ж чотою, тобто де наказано. Проводир почоту утримує зоровий зв'язок з сотенним.

110. **Проводир почоту** керує згідно з наказами сотенного службою зв'язку в сотні. Він відповідає за зв'язок з сотнями та командуванням куреня. Він дбає теж про закриття, тобто замаскування свого почоту перед ворожим стеженням та вогнем.

111. Бойова валка згуртована в курені. Відокремлені сотні забирають бойові валки з собою. Харчові та клуночні (багажні) валки об'єднані разом в курені, тобто в вищій одиниці.

112. **Бунчужний** (жеф сотні) допомагає сотенному в керуванні внутрішньою службою. В часі бою його місце при бойовій валці.

Санітар в час походу — на кінці сотні, в бою — на перев'язочнім пункті.

б) **Зімкнені лади стрілецької сотні.**

113. Зімкнені лади стрілецької сотні це:
- чотова лава (див. 99 і рис. 36),
 - парадна колона (рис. 37),
 - похідна колона,

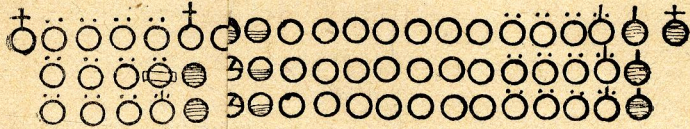
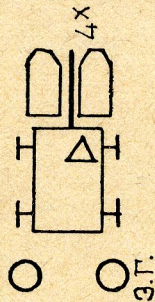
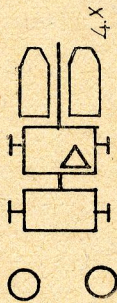
СОТНЯ.

рис. 36.

ЗБР.

ШВ КР.

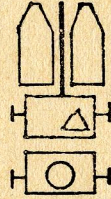
СОТНЯ.

РИС. 36.

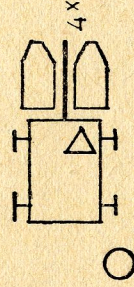
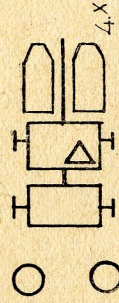
3 БР. ○ ○

3 БР.

КУ ○ ○
КУ ○ ○

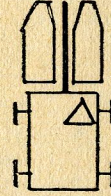

ВОЙОВА ВАТКА.

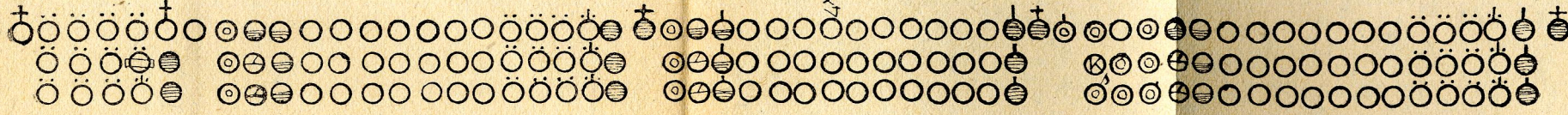
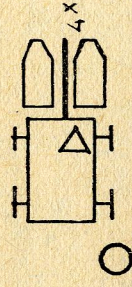

ХАРЧОВА
ВАТКА

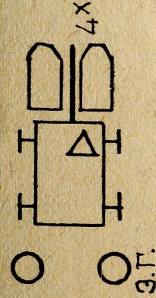
Х. ○

ХАРЧОВА
ВАТКА

○ Р.
○ ○
ШВА КР.

СОТНЯ

Рис. 37 ПАРАДНА КОТОНА

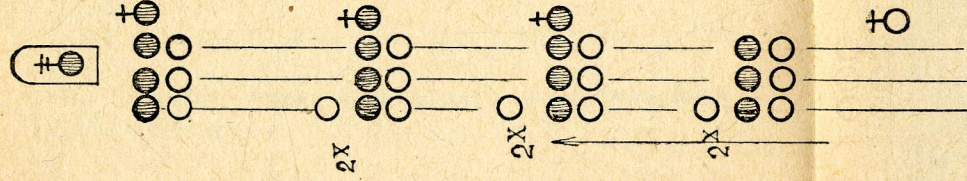

Рис. 38.

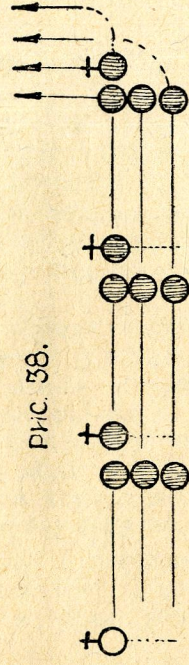
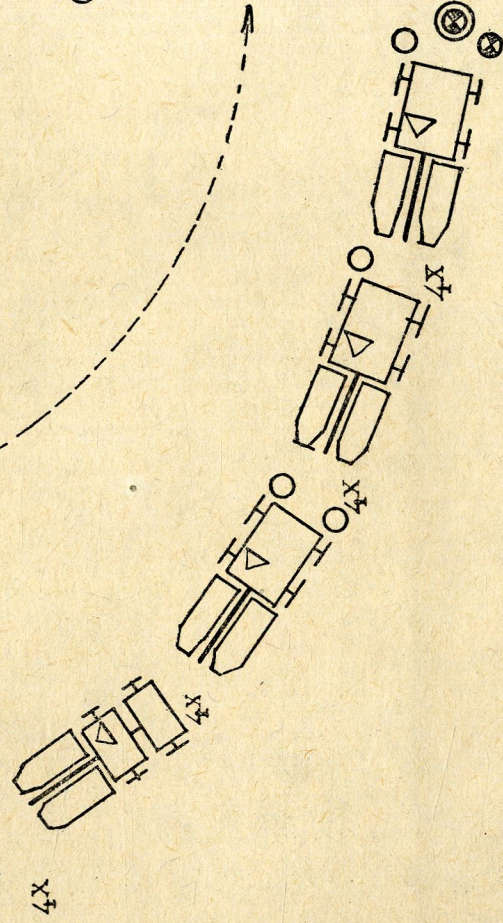
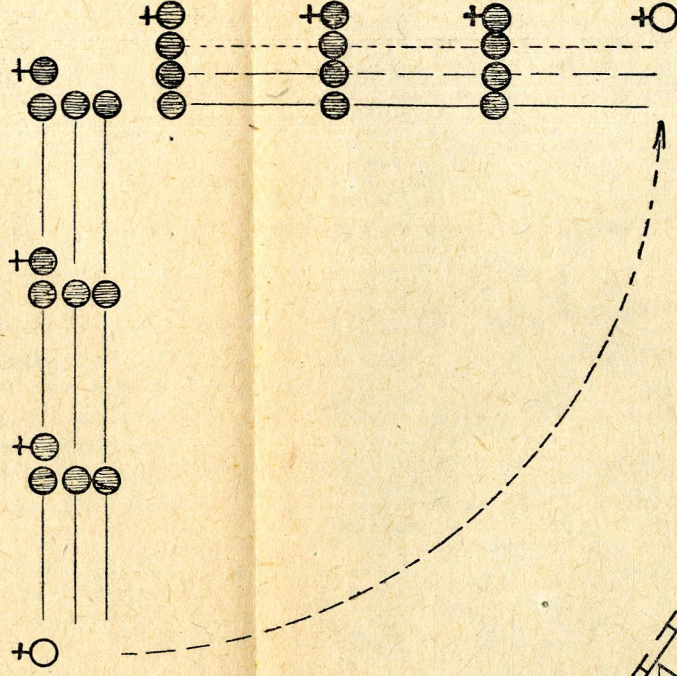

Рис. 39.

— дволава й дворяд — винятково при внутрішній службі,

— можливі інші лади для параду й уставок куреня.

114. **Чотова лава — це збірковий лад.** Її виконують во-
яки на команду: «Перша сотня! В чотовій лаві —
збірка!» (згл. «бігом збірка!»).

Парадна та похідна колона — це лади збіркові
й похідні. Вони створюються на команду! «Третя сотня!
В парадній (похідній) колоні — збірка!» (або «бі-
гом збірка!»).

Парадна колона вживається при марші через
місто, також при віддаванні почести; **похідна** — по-
за містом і в полі. Різниця в тому, що при парад-
ній колоні чотові йдуть при своїх чотах на пра-
вому крилі, бунчужний на правому крилі останньої
трійки. При похідній колоні йдуть вони на переді
сотні, або за нею. В похідній колоні віддалі між
чотами зменшуються до 80 см.

115. Для переходу з парадної колони в похідну да-
ється наказ: «Похідна колона!», чотові та бунчужні
переходять на чоло або кінець сотні, кріси при-
тягнені.

На «Спочинь» і «Свобідно», як під 10 і 11.

На «Увага! пан полковник з права!» при поході
на «спочинь» чи «свобідно» воюки випростову-
ються, звертають голову й зір в сторону началь-
ника.

На «Струнко! направо (ліво) — глянь!» або тіль-
ки «Направо» — глянь! воюки поводяться, як
під 20.

Віддання почести закінчується командою: «Рівний
крок!».

в) Звороти, рухи, біги, заходження, складання
крісів в козли.

116. Накази й виконання, як у поодиночному, ройовому та чотовому навчанні.

г) **Зміни ладів.**

117. Заходження в лави та видовжування в колони виконується ходом або бігом. По прийнятті нового ладу йти даліше ходом. Видовжувань зліва та рухів на «обернись!» по можливості уникати.

Із спочинку:

- 1. З чотової лави в парадну колону (зо зміною напрямку):**

«Праворуч! Сотня ходом — руш!»

Чотові та бунчужні на заповідь до руху (напр. «Сотня») переходять швидко на свої місця, як на рис. 37.

- 2. З чотової лави в парадну (похідну колону).**

«Парадна (похідна) колона зправа ходом — руш!»

Ройовий переднього рою правої чоти рушає прямо перед себе (рис. 38).

Два інші ройові тої ж чоти заходять вправо від нього. Усі інші роблять «праворуч» та заходять рядами за своїх ройових. Чотові та бунчужний стають на свої місця.

В русі:

- 3. З парадної в похідну колону.**

«Похідна колона!» Як під 114. Віддалі між чотами зменшуються до 80 см.

- 4. З похідної в парадну колону.**

«Парадна колона!»

Чотові та бунчужний стають на свої місця, як на рис. 37. Віддалі між чотами збільшуються до 2 кроків.

- 5. З парадної чи похідної колони в чотову лаву (зо збереженням напрямку).**

«В чотову лаву наліво (бігом) руш!»

Ройовий лівого рою передньої чоти йде просто. Ліві рої всіх чот заходять наліво, посуваючись на однаковій висоті. Інші рої заходять за ними, заховаючи рівняння, проміжки й криття (рис. 39); або:

(до змінного напрямку)

«Ліворуч!»

Чотові та бунчужний після звороту вступають на свої місця, як на рис. 36.

6. З чотової лави в парадну колону.

«Праворуч!»

Чотові та бунчужний після звороту вступають на свої місця, як на рис. 37.

7. З чотової лави в парадну (похідну) колону.

«Парадна (похідна) колона зправа!»

Ройовий переднього рою правої чоти йде просто (далше), як на рис. 38. Решта, як під 117 (2).

г) Скорострільний рій сотні.

Він складається з:

118. — ройового (проводиря),
- 1 посланця,
- далемірчика (з далекоміром),
- 2 скорострільних обслуг (по 2 Вскр) — ланок.
- 1 двозап'яжного воза на Вскр),
- 1 візника.

Ройовий допомагає сотенному в часі вишколу і в бою. Він відповідає за піклування зброєю й приладдям та їх боеготовість. В бою робить всі заходи для ужиття цілого рою чи поодиноких ланок. Дбає про закриття, вогневе становище, керує вогнем, встановлює співпрацю з рештою сотні, дбає про муніцію.

Скорострільний рій може бути ужитий в бою суцільно, або ланками. В останньому випадку далемірчик переходить до сотенного, як обсерватор і дорадник.

119. д) Збірки й звіти в сотні (ранній звіт).

Збірки в сотні переводить на наказ сотенного або бунчужного службовий підстаршина або стрілець. При заповідженні збірки подає сл. підст., як мають вояки приготуватись до неї. «Приготуватись до збірки на вимарш в поле (до денного наказу, до руханки)!» Коли вояки мають одягнутись інакше чи забрати речі, що їх в таких випадках звичайно не забирають, тобто коли це не усталено приписами, тоді сл. підст. мусить додати напр.: «Вбрати шолом, набійниці, лопатки і т. д.!»

120. На збірки до внутрішньої служби одягають вояки службовий одяг (шапка, пояс, блюзка, штани, чоботи або черевики). Убрання як слід позапинане й чисте. На збірки до польових вправ та алярм (тривогу) забираються речі за наказом, устійнені окремим приписом.

121. Ройові виводять свої рої на місце збірки й здають звіт службовому. Службовий записує собі й контролює. Підстаршини вищі ступнем від службового стоять збоку, ззаду коло своїх чот і тільки при здаванні звіту бунчужному вступають на свої місця.

В часі раннього звіту може бунчужний сам відбирати звіт ройових за таким порядком:

На команду бунчужного «Роями звіт!», ройові виступають один крок вперед з рівночасним зворотом вліво і подають своїм роям команду: — «Струнко!» Відтак підходять вони до бунчужного, уставляються три кроки перед ним на «струнко», всі рівночасно поздоровляють і, на команду бунчужного: «Цілість спочинь», спочивають разом з цілою сотнею. Бунчужний відбирає від кожного ройового звіт про стан рою по черзі, починаючи від правокрилового. Після звіту слідує команда: «ройові, вступи!» Всі ройові поздоровляють рівно-

часно, роблять «обернись» та вступають до своїх роїв.

122. Бунчужний переглядає сотню (вигляд, убір, знаряддя), наказує поправки. Коли наближається сотенний, командує : «Струнко» (на плече кріс, почесть дай!) — направо глянь!», а по зложенні звіту на наказ сотенного: «Струнко (на плече кріс, до стопи кріс!) — Спочинь!»

е) Звіт або рапорт.

123. Збірку до звіту робить службовий (черговий) підстаршина частини. Він найперше заповідає: «Приготуватись до звіту!», а за хвилину: «Звіт (на коридорі, на подвір'ї) — збірка!» На збірці уставляються вояки в лаві в такому порядку:

1) **зголошення**: чергова денна служба (віддаючі й приймаючі службу), приділені до частини, відкомандировані, ті, що відбули кару і т. ін.

2) **прохання**

3) **скарги**

4) **приказані до карного звіту.**

Порядок команд такий: «Звіт струнко!» «До правого рівняйся! — «Прямо глянь!», а коли надходить відбираючий звіт, то: «Звіт, направо глянь!»

Після зголошення на доручення відбираючого звіту: «Прямо глянь! — Спочинь!» Відбираючий звіт переходить по черзі від вояка до вояка (2—3 кроки перед фронтом), починаючи від правого крила. За § 20 вояки по черзі здоровлять відбираючого звіт та подають причину участі в звіті.

Відбираючого звіт здоровить завжди два вояки рівночасно: той, від якого він відходить, і той, до якого приходить.

На команду: «Звіт — розхід!» — звіт розходиться, як під 96.

124. Зголошення.

Зголошення вояка звучить: Пане . . . (подати військовий ступінь) стрілець . . . (або інший ступінь) Чорний зголошує свій поворот з відпустки (перебрання служби чергового підстаршини на день 25/5 і т. д.).

125. Денний наказ.

Денний наказ відчитується (подається до відома) між год. 17—19, а в неділі й свята по обіді. Командир сотні управильное ним хід життя і служби в сотні та всі справи, що відносяться до підлеглих.

У визначений час черговий підстаршина сотні дає розпорядження про збірку до наказу. На збірку стають підстаршини та стрільці. Одяг вихідний з холодною зброєю. Коли збірка готова, черговий підстаршина зголошує бунчужному (шефові), подаючи чисельний стан присутніх при наказі. Бунчужний (шеф сотні) подає команду «струнко» і читає наказ пр.:

1-ша сотня 1-го п. п.
ім. Б. Хмельницького

Львів, дня 25. 5. 193 . .

Денний наказ ч. 57.

Опісля командує «спочинь» та читає дальше наказ, а потім подає знова команду «струнко» і відчитує підпис: підписав

Загаєвич Микола — сотник,
командир 1-ої сотні.

Зміст денного наказу мусять знати всі підстаршини й стрільці, за що відповідають ройові або бунчужний (шеф сотні).

Старшини зобов'язані прочитати наказ, що стверджують своїм підписом.

Окремо подається до відома старшинам та підстаршинам довірочні накази.

126. Вечірня перевірка.

На знак трубача до вечірньої перевірки черговий підстаршина сотні збирає сотню на визначеному місці. Одяг звичайний, без поясів.

Ройові перевіряють свої рої, а висліди перевірки збирає черговий підстаршина та зголошує їх бунчужному (шефові) підвідділу або його заступникові.

Перевірку сотні провадить бунчужний або його заступник — найстарший підстаршина. Слідує вечірня молитва і нічний відпочинок.

IV. КУРІНЬ ПІХОТИ.

а) Склад.

127. У склад куреня піхоти входять:

— курінний (к-р куреня),

— його штаб з відділом зв'язку й тиловими службами,

3 стрілецькі сотні

— 1 сотня важких скорострілів.

б) Лади куреня.

128. В курені стоять сотні побіч себе в одній чотовій лаві (курінна лінія) або стрілецькі сотні в чотовій колоні, а сотня кулеметів в чотовій лаві або в такій уставці, яка наказана для даної збірки. Бойові вози, якщо вони беруть участь на збірці, уставляються рівномірно за своїми сотнями, в похідній колоні за останньою сотнею. Приділені частини (піхотна гарматка) уставляються на лівому крилі або ззаду (перед бойовими возами).

129. Проміжки між сотнями мають 5 кроків. Приділені зброї стоять на лівому крилі на віддалі 10 кроків. Віддалення між чотами в чотовій колоні мають 10 кроків (від першої лави першої чоти до першої лави другої чоти). Проміжки й віддалення можна наказом змінити. Коли сотні стоять у чотових лавах одна за одною (сотенна колона), тоді віддалення між сотнями має теж 10 кроків.
130. Крім визначених ладів може ще бути розгорнення чотами (сотнями) вліво (рідше вправо). Таке розгорнення переводиться з похідної колони (чоти заходять рівнобіжно до першої на наказаний проміжок коло 10 кроків вліво на висоту з першою сот.) або з курінної чи сотенної колони.

Збірки сотень переводять сотенні.

Рівняння вправо, криття вперед.

В збірці цілого куреня сотенні стають на правому крилі своїх сотень. Заступник курінного збирає звіт від сотенних (число старшин, підстаршин, рядовиків) і передає його опісля курінному при звіті.

131. Команди цілим куренем попереджує слово «Курінь!». І так: «Курінь — струнко!» — «Курінь — на плече кріс!» — «Курінь — почесь дай!» — «Курінь, направо глянь!»

Коли заступник (найстарший сотенний) курінного здає звіт, тоді на розпорядження курінного дає: «Курінь — струнко! На плече кріс!» і т. д.

Старшини й підстаршини, що з шаблями в ладі, віддають почесь шаблями.

Старшини й підстаршини поза ладом — рукою. (Гл. рисунок).

132. Зміни ладів переводяться заходженням, видовженням чи зворотом, як при чоті й сотні.

КУРІНЬ.

РИС. 40. КУРІННА ЛІНІЯ ЛАВАМИ.

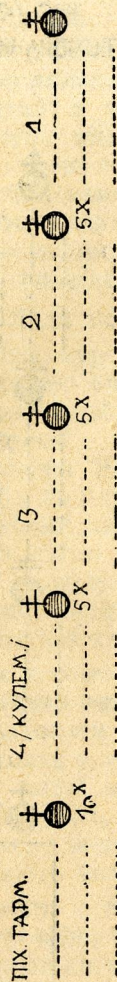
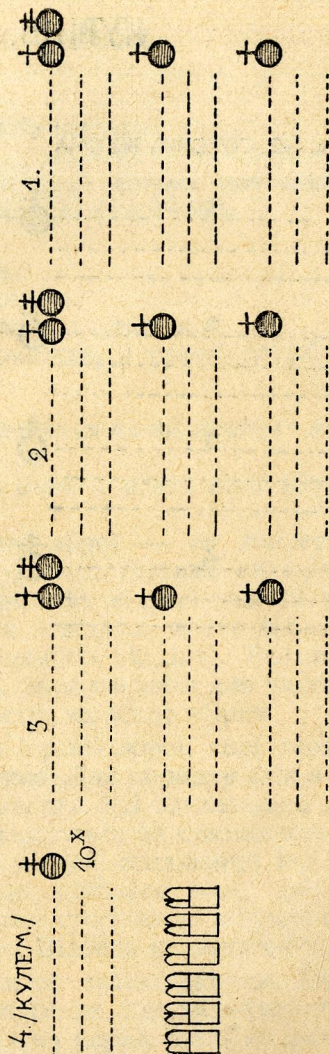
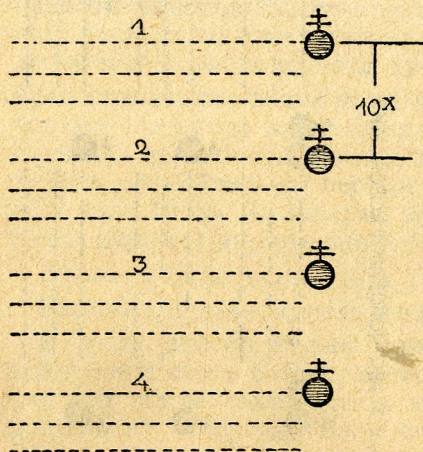
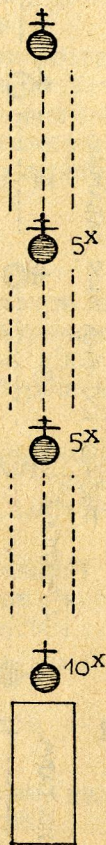

РИС. 41. КУРІННА ЛІНІЯ ЧОЛОВИМИ КОЛОНАМИ

КУРІНЬ.

РИС 42. СОТЕННА КОЛОНА

РИС. 43.
ПОХІДНА КОЛОНА

V. ПОЛК ПІХОТИ.

а) Склад.

133. У склад полку піхоти входять:

- к-р полку,
- штаб з чотою зв'язку, чотою мотоциклістів та чотою кінних розвідачів (1+4+27),
- 3 курені піхоти,
- сотня наколесників,
- сотня піхотної гармати,
- сотня протипанцерних гарматок,
- легка піхотна автоколона й тиліві служби.

б) Лади полку.

134. В полку, курені уставляються на визначених місцях, як подано вище.

Можуть уставитись вони в одній лінії або один за одним.

Допомічні й приділені зброї — на лівому крилі, або за останнім куренем. Музика на правому. Проміжки між куреннями 30, віддалі теж 30 кроків (т. зв. світлі проміжки й віддалі, тобто від зімкненого відділу до зімкненого відділу). Розміщення частин і ладів визначається наказом для частин визначається також простір, як місце збірки.

135. Коли є різні частини і різні зброї, тоді можна їх уставляти одна за одною. Для порядку слід з місця урегулювати наказодавство. Усі начальники, що не стоять в ладі, уставляються за старшинством на тому крилі частин, з котрої сподіваний к-р. Вони супроводять к-ра (що відбирає звіт, обходить фронт) з зовнішньої його сторони за старшинством. Віддають честь рукою. Шабель не витягають.

136. Команди в полку тільки заповідаються. Переводяться вони тільки в куренях. Заповіджені команди (подаються вони і кілька нараз, коли це потрібно

до одної чинности) повторяють голосно курінні для своїх куренів.

Напр. заступник к-ра полку: «В куренях: Струнко — На плече кріс! Почесть дай — Направо глянь!», а по зданню звіту на наказ к-ра полку «спочити» подає заступник:

«В куренях: Прямо глянь! На плече кріс! До стопи кріс! Спочинь!»

137. Командирі куренів передають писаний звіт заступникові к-ра полку.
-

ЧАСТИНА II.

РОЗІМКНЕНІ ЛАДИ.

I. РОЗГОРТАННЯ.

138. Частини посуваються зімкнено в напрямі до ворога так довго, як тільки на це дозволяє положення, терен та дія ворожого вогню. Зімкнені лади мають ту добру сторону, що к-р має свою частину разом, може легше нею керувати, на неї впливати. Зате вони більш вразливі на вороже стеження, дію ворожого вогню та неогідні для прийняття ненадійного бою.
139. Розгортання — це розгруповання частини на менші й малі групи вшир і вглиб. Поодинокі групи посуваються (залежно від умовин) зімкнено або розімкнено. В сотні й чоти розгортання часто відбувається тільки вглиб.
140. Розгортання наступає тоді, коли положення, терен та дія ворожого вогню вимагають!
- а) збільшеної боєготовности (можливість зустрічі з ворогом), або
 - б) розімкнення ладів, дія ворожого вогню, рівний терен.

Чоти розгорненої сотні можуть, залежно від положення, терену та дії ворожого вогню, розгортатись поодинок. Про це рішає чотовий. Розгортання переводиться на наказ, команду або знак.

141. В часі розгорненого посування належить використувати дані закриття. При цьому часто треба змінювати дотеперішню форму ладів. Проводир спішить наперед, щоб перевірити терен та зор'єнтуватись в положенні (вишукування слабобострілюваних місць). Найстарший з решти к-рів або визначений, має утримувати з ним зв'язок та переводити в дію розпорядження (знаки!) к-ря.
142. З розімкнення рою, про який рішає в більшості сам ройовий, наступає розвивання.
143. Зв'язок (лучбу) розгорненої сотні забезпечується визначенням напрямної чоти, на яку інші чоти орієнтуються (віддалі, проміжки). Напрямною чотою є все та, що посувається напереді. Коли в першій лінії посуваються дві чоти — а не наказано інакше — тоді права. Коли напрямна чота в бою затримується, тоді напрямною стає та чота, якій вдалось пробитися наперед. Для зв'язку в чотах обов'язують такі самі правила. Як напрям, подається якийсь напрямний пункт або ціль. Коли цього не подано, тоді напрямна чота (рій) посувається за сотенним (чотовим).
144. З хвилиною розгортання повинен к-р подумати про бойову розвідку, зв'язок з сусідами та про розвідку на крилах, коли вони відкриті, особливо коли затрачено зв'язок з сусідами.
145. Незалежно від бойової розвідки (що має конкретні завдання) забезпечує себе сотня при розгортанні в невиясненому положенні та непроглядній місцевості близьким забезпеченням (розшуки). В тій цілі чоти першої лінії висилають перед себе без особного наказу розшуків (2—3 вояків).

Вони мають:

- а) охоронити наспіваючу частину перед заско-ченням,

б) перевіряти терені.

В тій цілі вони висувуються на кількасот метрів перед частиною. Про свої помічення повідомляють частину знаками, а в великій небезпеці стрілами. З розпочаттям бою, долучують до частини, не перешкаджаючи їй у стрілянні.

146. Наказ до розгортання містить в собі в основному:

1. дані про ворога,
2. мету розгортання,
3. угруповання сотні.

Наказ може бути доповнений щодо:

- а) напрямної чоти (рою) та проміжків і віддалень, коли вони відбігають від правила,
- б) напрямку наближення (компасне число),
- в) сусідів, важкої піхотної зброї,
- г) місце перебування сотенного (чотового) почоту й бойових возів,
- ґ) місце перебування сотенного чи чотових,
- д) місце рою важких скорострілів.

147. Коли не наказано інакше, то бойові вози посуюваються за своїми чотами, а в чотах за останнім роєм. Скорострільний рій посередині за останньою чотою, а гранатометна ланка в чоті позаду за правим або останнім роєм.

148. Сотенний почот перебуває коло першої чоти. Сотенний і чотові почоти та п-р рою важ. скорострілів утримують зв'язок з п-рями, що висунулись наперед.

149. Скоростріли, гранатомети та інше приладдя здійснюються з бойових возів, коли:

- а) даліше підтягання бойових возів за собою вже більше неможливе (тоді вони відходять взад до бойової валки),
- б) є конечна збільшена боеготовість.

150. Коли розгортання мусить скоро наступити, тоді в сотні й чоті досить відповідних наказів:

«Сотенний (чотовий) клин вперед — Бігом руш!»
або:

«Сотенний (чотовий) клин, вперед — напрям лівий ріг ліса — «Бігом руш!»

«Сотенний (чотовий) клин, взад — зправа від шляху — бігом руш!»

На ці накази сотня або чота розгортається в наказаному напрямі чи на проводиря, що йде попереду, як на рис. 1—4.

(Подані там віддалі та проміжки служать тільки як точки опертя).

Інші дані, як зміна угруповання, віддалів і проміжків, можуть бути навантажені й після розгорнення.

151. Утворення збіркових і похідних форм наступає за наказом або командою. Відділи збираються на своїх сотенних чи чотових або на місцях, рідше у визначеному напрямі.

Коли не наказано інакше, то сотні й чоти збираються в похідній колонії. Коли це не натрапляє на труднощі, тоді в чотах найперше збираються рої, а в сотні — чоти. При тім завжди приймаються правильні угруповання чоти чи сотні.

Приклади:

«Перша чота! На краю села збірка!» або »Десята сотня! Збірка!»

Для правильного чи іншого бажаного угруповання можна теж виразніше наказати. Напр.: «Десята сотня! В похідній! Парадній колонії (в чотовій лаві) — збірка!»

Кожний спішить найкоротшою дорогою на своє місце.

II. ВІЛЬНІ (РОЗІМКНЕНІ) ЛАДИ РОЮ.

152. Розімкнені лади (розгортання та розсипання) уживаються тоді, коли бойове положення, терен та во-

РИС. 1.
СОТЕННЫЙ КЛИН ВПЕРЕД.

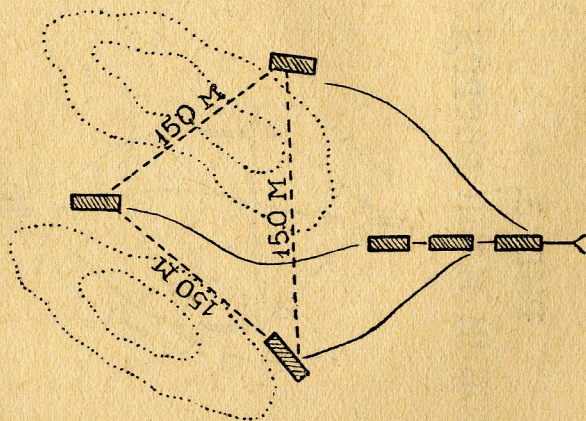

РИС. 2.
СОТЕННЫЙ КЛИН ВЗАД.

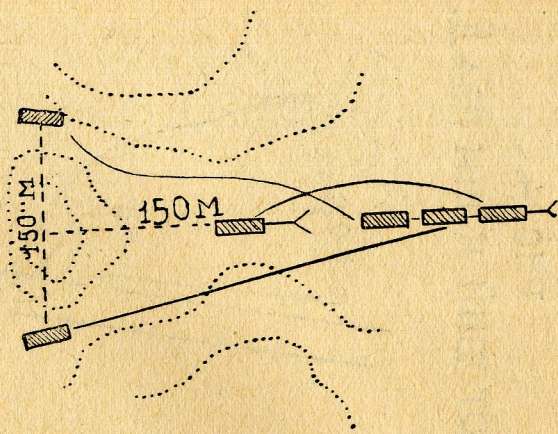

РИС. 3.
ЧОТОВИЙ КЛИН ВПЕРЕД.

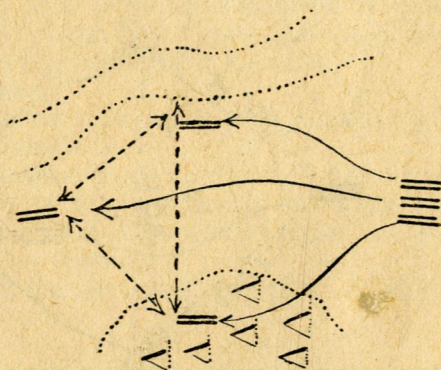
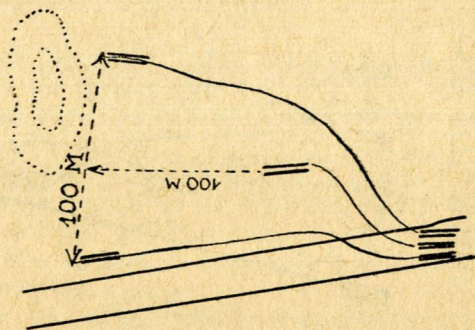
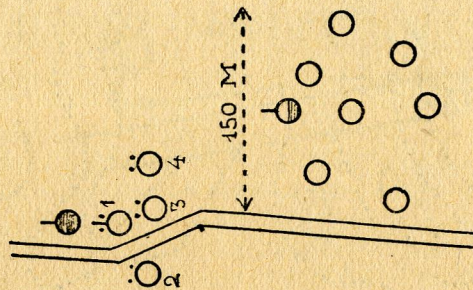
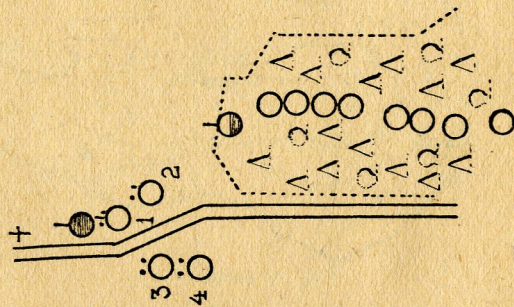

РИС. 4.
ЧОТОВИЙ КЛИН ВЗАД.

ОСІБНЕ РОЗВИВАННЯ ДВОХ ЛАНОК.

Рис. 6. /Л.К.М. 08/15 і 34/

Рис. 7. /Л.К.М. 13 і 14 подавання
зліва /

рожі дії не дозволяють уже більше тримати зімкнені лади.

Розсипання рою наступає здебільшого безпосередньо після розгорнення чоти.

Розімкнені лади творяться на знак, наказ або команду.

153. **Основні форми розімкненого ладу це:**

— ряд (гусак),

— розсипна,

— розстрільна.

Але можна на наказ теж творити інші лади й ділити відповідно стрілецьку ланку.

154. Скорострільна та стрілецька ланки розвиваються осібно кожна для себе. Часто уживається різних форм для кожної з них. Їх віддалення та проміжки між собою змінюються залежно від положення й терену. Коли інакше не наказано, не переступають вони 80 метрів. В відкритому терені встановлюються часто більші віддалення й проміжки між обома ланками.

Суцільне розвивання цілого рою застосовується рідше, розвивання ж цілого рою в суцільну розсипну переводиться тільки винятково.

155. Ряд надається особливо для **наближування в попередньому терені та в темоті**. Суцільний ряд цілого рою уживається переважно тоді, коли рій ще далеко від ворога. Стрільці в ряді йдуть гусакom за своїм «чоловим» (напрямним), що утримує напрям та зв'язок вперед і на боки. Вони використовують терен та пристосовуються до нього. Останній стрілець дбає про порядок посування, про те, щоб ніхто не відставав. Він зголошує теж про важливіші випадки (втрати) проводирів.

156. **Розсипна** вживається особливо для **посування в відкритому терені, а також для виходу з закриття й тіснин**.

157. **Розстрільна** — це розімкнений лад, в якому стрільці уставлені вшир.

Проміжки встановлюються (коло 5 кроків). Розстрільна не творить одної вирівняної лінії. Вона вживається для посування в лісі, в темноті, для переходу широких перешкод, для ведення вогню стрілецької ланки.

158. **Величини віддалень та проміжків** залежать від бойового положення, терену та ворожої вогневої дії. Дія ворожого вогню ослаблюється більшим розімненням ладу. Однак чим непроглядніший терен, чим важче положення й чим менш досвідчений рій, тим більше мусять рйові та ланкові тримати своїх стрільців у руці (разом).

159. **Віддалення вояків між собою**, коли не наказано інакше, має в ряді коло 5 кроків. При розсипній віддалення та проміжки коло 5 кроків. Ширина розсипної цілої стрілецької ланки не більша 15—20 кроків. Положення, терен, темнота, мряка можуть часто вимагати інших віддалень та проміжків.

160. Розвивання ланки або цілого рою переводиться вглиб і вшир від прямого (чолового). Від нього беруться віддалення та проміжки. Він зберегає (утримує) наказаний напрям, а також проміжок та віддалення (коли його частина не служить прямою). Для утримання напрямку вибирає він собі посередні пункти в терені. Коли не наказано напрямку, тоді напрямний посувається за рйовим або ланковим.

161. **Утримання зв'язку й напрямку (т. зв. лучба) належить:**

— в скорострільній ланці й у цілому роеві (коли він розвивається, як цілість) — до націловача Лскр,

— в стрілецькій ланці (коли вона окремо) — до чолового, коли розсипання наступає з ряду,

або до стрільця, якому це наказано, коли розсипання наступає з лави.

162. Скорострільна ланка творить ряд (рис. 5) та розсипну (рис. 6, 7) залежно від роду скоростріла, беручи віддалі та проміжки від напрямного. В розсипній мусять поодинчі муніційні так лежати, щоб успішно допомагати націлювачеві в стрілянні (подавання муніції, запасових частин, набойових стрічок і т. д.).

Стрілецька ланка творить ряд (рис. 5 і 6), беручи наказані віддалі від напрямного, а розсипну (рис. 7) в той спосіб, що передня половина розсипається вправо, задня половина вліво від напрямного, угруповуючись при цьому неправильно вглиб і вшир. Подібно твориться ряд цілого рою (на націлювача). Інші розвивання треба визначити осібно.

163. Накази до розвивання:

1) Осібне розвивання обох ланок в посуванні вперед:

«Скорострільна ланка!» (Напрям правий ріг лісу! Віддаль 8 кроків — (див. «увага»).

Ряд (ряд бігом). Стрілецька ланка (у віддаленні 100 м.) позаду!» (рис. 5).

(Форму ладу стрілецької ланки визначає ланковий).

2) **«Скорострільна ланка!** (Напрям хрест направо від дороги! 3 кроки віддаль і проміжки) —

Розсипна (розсипна бігом!) — Стрілецька ланка! позаду зправа!» (р. 6, 7).

3) Розвивання стрілецької ланки на місці: **«Фронт ось такий то!»** (показати).

(Віддалі і проміжки 10 кроків).

Розсипна (Розсипна бігом!)»

4) Ряд цілого рою далеко від ворога. Ройовий іде для розвідання наперед. Ланковий веде рій за ним.

Ройовий: «Провадити рій за мною!»

Ланковий: «Цілий рій! (3 кроки віддаль) Ряд! (Ряд бігом!)».

Увага: В усіх повищих наказах-командах, особливо коли йде про швидкість і загальний напрям уже відомий, а відступи й проміжки не потребують окремого означення, можна напрям та величину віддалів опустити. В наказах ці речі взято в дужки.

164. **Форми розімкнених ладів гранатометної ланки** подібні до ладів скорострільної ланки. Ланковий, не зв'язаний з ніяким місцем, звичайно коло чотового. Муніційні зправа позаду за націлювачем.

165. **Місце ройового й ланкового:**

Ройовий та ланковий не зв'язані ні з яким місцем. Звичайно знаходяться перед своїм відділом. Хвилю однак можуть від свого відділу віддалитися, а саме:

- для розвідання та перевірки терену,
- для стеження за ворогом,
- для утримання зв'язи з сусідами.

Під час успішного ворожого вогню знаходяться вони серед своїх стрільців.

166. **Спосіб ношення зброї:**

Легкі скоростріли належить так нести, щоб по можливості ворог їх не розпізнав, тобто по можливості випростовані здовж тіла, легко похилені цівкою вперед (вз. 08/15) або на роздвоєнім рамені (вз. 34).

Кріс нести так, як воякові найзручніше. Ніколи однак не «на плече» чи «через плечі». Не вимагати однаковості! Ремінь завжди продовжений. Коли ворог близько, зброя мусить бути готова до якнайшвидшого ужиття.

167. **Поведінка в розімкненому ладі.**

В розімкненому ладі можна притишеним голо-
сом говорити, але остільки, оскільки це потрібно

для виміни спостережень відносно ворога, сусідів і т. д. (Послугувуватися знаками). Поза тим особливо вночі, в мряці та в лісі — мусить панувати цілковита тиша, що є ознакою дисципліни частини.

III. РУХИ.

168. Перед розпочаттям руху треба:
 - а) зброю (Лскр, кріси, пістолі) забезпечити,
 - б) набійниці та муніційні скриньки позамикати.
169. Легкий скр в час руху не заряджений (наладований). Тільки для стріляння в русі та при займанні становищ можна заряджувати. Коли можлива несподівана зустріч з ворогом, тоді можна приготувати зарядження (прикріпити барабан з набоями, вложити стрічку або магазинок з набоями до давального механізму, відбезпечити, прикріпити ву́жа на пару при водному охолодженні).
170. Рушання з місця в розімкненому ладі наступає на знак або наказ: «Руш!» або «Бігом руш!»
 Короткі рухи вбік на знак або наказ.
 Рухи взад на «Обернись — назад руш!»
 Для затримання руху взад «Відділ стій! Обернись!» Проводирі увесь час від сторони ворога.
171. Зміна фронту переводиться подаванням нового напрямку. Частина приймає новий фронт поступнево.
172. Посування вперед в розімкненому ладі затримується на «Відділ — стій», або «Долі», або «Крийся!»

На «відділ стій!» вояки стають, беруть кріси до стопи та на наказ кладуть приладдя на землю.

На «долів» кладеться вояк на землю там, де його захопив наказ. На «крыйся!» шукає собі вояк близько себе догідного для закриття місця та кладеться на землю. При тім дбає про рівночасне за-

криття перед ворожим вогнем та наземним і повітряним стеженням. При тім однак не сміє стратити зв'язку з п-ром та можливості стежити за ворогом.

На «На становища!» вояк шукає собі близько себе такого місця, звідки мав би найкраще поле обстрілу, яке давало б йому найкраще закриття перед ворожим огнем та стеженням. На цю команду стрілецька ланка творить «розстрільну».

а) Займання вогнених становищ.

173. Стрільці скорострільної ланки в часі бою, використовуючи терен, займають свої становища так, щоб скоростріл мав добре поле обстрілу й закриття, а обслуга могла його справно обслуговувати, не творячи при тому великого скупчення, що відразу впадало б в око.

Розміщення поодиноких муніційних залежить від типу Скр. Воно мусить бути таке, щоб забезпечило справну доставку для Скр аmunіції, води, запасних частин, та уможливило працю націлювачеві при займанні, зміні, звиванні становищ та при усуванні затягів.

174. Вояки стрілецької ланки розміщуються до вогневого бою, пристосовуючись до терену, менш-більш на однаковій висоті з ланковим та творять у той спосіб «розстрільну».

Проміжки між вояками мають коло 5 кроків, коли не наказано інакше. Для безпосереднього переходу **з руху в бій** дається команда! «На становища!» Тоді вояки відразу творять розстрільну.

Коли в час наближення треба швидко відкрити вогонь, тоді стрілецька ланка може завчасу утворити розстрільну на наказ, команду чи знак. Напр.: «Розстрільна!» чи «Проміжок 3 кроки «розстрільна!» чи «За тою горою — розстрільна!»

б) Збірки.

175. Збірку ланки або цілого рою можна переводити на місці (подати фронт) або в русі (подати напрям).

На місце збірки сходяться вояки найкоротшою дорогою. В русі збираються за своїм проводирем, йдучи в їхньому напрямі (доосередньо). Рідше на напрямний пункт.

Коли не наказано інакше, тоді шикуються в ряд. Угрупування вояків скорострільної ланки й рою, як перед тим. Приладдя підіймається, зброю несуть так, як несуть проводирі.

Накази:

«Цілий рій! Збірка!» або «Цілий рій! Напрям стіг сіна! Збірка!» або «Скорострільна ланка! В долині перед нами фронт села! Збірка!»

IV. ВЕДЕННЯ ВОГНЮ.

176. Головною вогневою зброєю рою є Лскр. Його велика вогнева сила та скупченість дозволяє щадити сили стрілецької ланки для її головного завдання: близького бою та зломання останнього ворожого опору. Ланки ведуть вогонь кожна для себе. Відкриття наказує ройовий, або ланковий, якщо ройовий виразно собі цього не застеріг.

а) Вогневі напади.

177. Ані скоростріл, ані стрілецька ланка не можуть вести довгих вогневих боїв. Вони повинні швидко і несподівано виринати, обстріляти сильно і успішно ціль коротким вогневим нападом і знову зникнути за закриттям. Зміцнивши закрите становище вони можуть вдруге повторяти вогнений напад. Розпочаття вогню по можливості належить підготувати за закриттям. Не крутитися і не пересуватися без потреби перед ворожими очима!

Можна визначити кількість амуніції, яку вояки можуть вистріляти за один напад. Залишити запас муніції!

б) Вибір цілі.

178. Суть скорострільного вогню полягає в якнайсильнішому зосередженні його на найбільш загрозливі та небезпечні цілі. Мірилом важливості цілів становить бойове завдання, що його ті цілі унеможливають перевести. Для доцільного розподілу вогню конче потрібна співпраця з сусідами та важкими зброями піхоти.
179. Вояк поборює визначену ціль. Коли вона надто велика, то визначену частину, що лежить напроти нього. Коли ж вибір цілі йому залишений, тоді то наказану часть згл. ту часть, що лежить напроти його. Коли ж вибір цілі є йому залишений, тоді поборює в першу чергу найбільш загрозливі (що не дають змоги виконати завдання). Тому всі вояки мусять знати бойове завдання.

в) Наставлення мірника.

180. Для наставлення мірника треба знати віддаль до цілі. Її можна:

- а) оцінити на око,
- б) змірити далеміром,
- в) запитати в частин що вже встрілялись,
- г) означити встрілянням до цілі або помічної цілі.

Успішність і цільність можна ствердити по:

- а) поведінці противника,
- б) ударах стрілів об землю.

Цільність добра, коли частина стрілів впаде наперед, а більшість за ціллю.

Обслуга Скр й стрільці подають свої помічення щодо ворога ройовому (ланковому).

181. Точки націлювання:

Точки націлювання лишаються стрільцям. Практично при малих цілях ціляти під ціль, при великих — у ціль. При цілях, що порушуються вбік (впоперек) у відношенні до стрільця, треба врахувати швидкість порушення цілі та час льоту кулі й дати певне випередження, тобто пересувати зброю постійно на певне випередження поперед ціллі. Треба теж врахувати атмосферні впливи (вітер).

Докладніше гляди «Начерк підручника» III. Стрілецький статут.

г) **Стріляння через перерви й понад голови** (крісом та Лскр).

182. Можна стріляти коли:

а) віддалення стріляючого від перерви є менше від її ширини,

б) коли він лежить майже в її середині,

в) коли нема загрози для інших стрільців через відбиття стрілів від галузок, трави і т. д. Стріляння понад голови можливе тільки з горбків, коли власні частини відповідно низько в долині.

д) **Вогнева дисципліна.**

183. — Щадити муніцію,

— стріляти тільки до цілі, яку видно та до якої добре націлено,

— використати терен для посилення дії зброї та закриття,

— належно оцінити віддаль, наставити мірник та віддати стріл,

— стежити за проводирем та за ворогом,

— стріляти тільки за наказом.

Виняток: Вояк стріляє без наказу, коли безпосередньо перед ним показується догідна чи загрозлива ситуація, а проводир не заборонив почати вогню підлеглим.

е) Вогонь скорострільної ланки.

184. Вогнем скорострільної ланки керує за правилом ро-йовий через ланкового (п-ря скорострільної ланки).

Наказ до вогневого нападу: (п-р показує націлювачеві ціль).

«Напроти нас великий білий дім з 2 коминами». (націлювач: «з комина куриться дим»). 35 кресок (на великий палець) «вправо ворожий скоростріл» (націлювач окреслює ціль іншим способом, нпр.: «коло купи каміння»).

«Мірник 900!» (націлювач чи перший муніційний повторює та наставляє мірник).

«П'ять коротких черг по 5 стрілів!» (націлювач приготує Скр до стрілу).

«На становище! Вогонь вільний!» (нац. висуває швидко Скр на становище, відбезпечує та розпочинає вогонь).

В часі, як п-р окреслює націлювачеві ціль, приготує перший муніційний, часто при допомозі другого скоростріла до відкриття вогню, по можливості близько вогневого становища. Перший муніційний теж наставляє мірник.

185. В поході, також на виду у ворога, нема часу на довгі накази. Тоді ланковий сам бере спершу Скр від націлювача і стріляє або залишає його націлювачеві, а тільки коротко наказує йому ціль та мірник.

Напр.:

«(Бігом!) На становище! Стріляю сам!» або «На становище! Бігом!»

Ворожий скоростріл в корчах вліво скіс!

Мірник 450 — вогонь вільний!».

Під час несподіваної зустрічі з ворогом на найближчу віддасть:

«Бігом на становище!

Вогонь вільний!».

186. Вогонь припиняється на «Припинити вогонь», після чого слідує «Крийся!». Перед звиненням становища і відходом з нього націлювач забезпечує Скр. Те саме робить націлювач самостійно, коли відстріляв відповідну кількість муніції.

е) **Вогонь стрілецької ланки.**

187. Ширина й глибина розвинення стрілецької ланки та ворожий вогонь звичайно не дозволяє ланковому керувати вогнем ланки. Стрільці мусять вести вогонь самостійно в межах ланки, навіть коли ланковий хоче його скупчити.

Ланковий наглядає за вогнем стрільців. Він намагається зосереджувати його на певні цілі, особливо коли треба заступити вогонь Скр. Участь у вогневім бою бере сам, коли дозволяють йому обов'язки та вимагає цього положення.

188. Рід відкриття вогню залежить від положення й терену. Коли вогневий напад переводиться з закриття, тоді ройовий або ланковий перед розпочаттям вогню показує своїм стрільцям цілі обережно та непомітно. Відтак подає мірник, що його стрільці наставляють у закритті. На наказ «На становища! Вогонь вільний!» — висуваються стрільці на становища менш-більш на висоту п-ря, відбезпечують кріси та розпочинають вогонь.

Видні та легкі до розпізнання цілі можна подати в закритті (пр. 2).

Коли стрільці можуть непомітно зайняти становища, тоді п-р найперше вводить їх непомітно на становища й аж тоді окреслює ціль. Відкриття вогню можна розпочати на знак чи свист (пр. 3).

Приклади:

1) (Ціль слабо видна).

«250 м перед нами роздоріжжя, на великий палець вправо ворожий Скр коротко подивитися перед закриттям мірник 250!» —

«На становища! Вогонь вільний!».

2) (Ціль легка до розпізнання).

«Вправо скіс перед лісом на горбі ворожа розстрільна!»

Мірник 350!

(Кожний стрілець 5 стрілів).

На становища! Вогонь вільний!».

3) (Становища так закриті, що стрільці можуть їх непомітно зайняти).

«На становища!»

Направо від стога ворожий скоростріл!

Мірник 400!

Вогонь на свисток!».

189. В поспіху або несподіваній зустрічі з ворогом у відкритому терені залишається вибір цілі та мірник стрільцям. Досить команди:

«На становища! (Бігом!) Огонь вільний!»

Огонь переривається командою:

«Припинити вогонь!» після чого йде: «Крийся!».

Перед відходом із становища стрільці забезпечують кріси. Те саме роблять стрільці самостійно (криються), коли відстріляли означену кількість стрілів.

190. Слова «Припинити вогонь!» і «Крийся!» повторюють усі стрільці голосно, передаючи один одному. Інші команди повторюють в разі потреби.
-

ЗМІСТ.

	Стор.
А. ЗАГАЛЬНІ ЗАВВАГИ	3—5
1. Суть і мета впоряду	3
2. Поділ впоряду	3
3. Роди вишколу	3
4. Спосіб переведення	4
5. Команда	4
6. Наказ	5
Б. ВИШКІЛ ОДИНЦЕМ	5—30
а) Без кріса	3—10
I. Основні постави	5
7. „Струнко“	5
8. „Спочинь“	7
II. Ходи і біги	7—11
9. Хід рівним кроком	7
Рисунки 1—6	
10. „Спочинь“ в ході	9
11. „Свобідно“	9
12. Хід довільним кроком	9
13. „Різний крок“	9
14. „Рівний крок, на місце і ходом марш“	10
„Повний крок“	10
15. „Напрям вправо (вліво) — ходом руш!“	10
16. „Напрям вправо (вліво), два рази вправо (вліво)“	10
17. „Відділ — стій!“	10
18. „Зміни крок“	10
19. „Бігом руш“	11
III. Звороти	11—12
а) головою в місці і в ході	11
20. „На право (ліво) глянь“	11
21. „Прямо глянь“	11

	Стор.
б) звороти цілим тілом на місці й в ході	11—12
22. „Ліво (право) руч“	11
23. „Право (ліво) скіс“	12
24. „Обернись“	12
25. „Ліво-руч“ — в ході	12
26. „Право-руч“ в ході	12
27. „Право (ліво) скіс“	12
28. „Прямуй“	12
29. „Обернись“ в ході	12
IV. Клякання, падання, вставання	13
30—33. „Клякни“, „Встань“, „Долів“, „Встань“	13
б) З крісом	15
V. Основні постави	15
34. „Струнко“	15
35. „Спочинь“	15
Рисунки 7—10	
VI. Хвати крісом	15—22
36. Загально	15
а) хвати зі скороченим крісовим ременем	15
37. „На плече — кріс“	15
38. „До стопи — кріс“	16
39. „Почесть — дай“	16
Рисунки 11—17	
40. „На плече — кріс“	18
41. „До — присяги“	18
42. „По — присязі“	18
б) хвати з продовженим ременем	20
43. „На ремінь кріс“	20
44. „До стопи — кріс“	20
45. „Почесть дай“	20
Рисунки 18—20	
46. „На ремінь кріс“	22
в) Перевішення кріса	22
47—49. „Через плечі кріс“, „На шию кріс“, „Зняти кріс“	22
VII. Ходи й біги	22
50—55. Ходи з крісом в різних поставах, біг з крісом	22—23
VIII. Звороти	25
56. Звороти з крісом „До стопи“, „На плече“	25

IX. Клякання, падання, вставання	25—26
57. „Клякни“	25
Рисунки 21—24	
58. „Встань“	25
59. „Долів“	25
60. „Встань“	25
X. Віддавання почеси	26—30
61—66. а) загальні постанови	26
67. б) віддавання почеси без кріса, без накриття голови в ході	27
68. Без накриття голови стоячи	28
69. З накриттям голови в ході	28
70. З накриттям голови стоячи	28
71. Сидячи	30
Рисунки 25—30 (віддавання почеси)	
72—74. в) віддавання почеси з крісом	30

В. ЗІМКНЕНІ ЛАДИ 30—60

I. Рій	30—41
75. Склад рою	30
76. а) зімкнені лади рою	31
77. Ужиття „дволави“ і „дворяду“	31
Рисунки 25—31 (лади рою)	32—33
78. Наказодавство	31
79. Спосіб ставання на збірку	31
80. Збірки в польовій службі	34
81. „Спочинь“	34
в) рівняння й відчислювання	34
82. „До правого (лівого, середини) рівняйсь“	34
83. „На стан — відчисли“	34
84. „До двох (трьох, чотирьох і т. д.) — відчисли“	35
г) звороти	35
Переступлення п-рів (к-рів)	
85. „Ставай вправо (ліво)“	35
г) рухи, біги, заходження	35
86. Рівний (довільний) крок — відділ (сотня, рій) хом — руш!“	35
87. „Бігом руш“	36
88. „Спочинь“, „Свобідно“, „Відділ стій“	36
89. Заходження	36—37
90. Зміни ладів	37
91. „Долів“	40

д) складання крісів в козли	40
92. Загально	40
93. „В козли кріс!“ „Розхід!“	40
94. „До зброї!“	40
95. „За кріси!“	40
96. Розходження	41
II. Стрілецька чота.	41—47
97. Склад чоти	41
98. Означування чот	41
а) зімкнені лади чоти	41—42
99. Чотова лава, — хідна колона, — ряд, — дволава	41
100. Команди на творення ладів	42
б) звороти, рухи, біги, заходження	42
101. Спосіб виконання	42
в) зміни ладів	42
102. Переходи в різні лади з місця і в русі	42
г) падання і вставання	45
103. Лягання чоти в похідній колоні	45
104. Загальне	45
г) складання крісів в козли	46—47
105. В чотовій лаві	46
106. В похідній колоні	46
107. Розбирання козлів	47
III. Стрілецька сотня	47—55
а) загальне	47
108. Склад сотні	47
109. Означення сотень	48
110. Проводир почоту	48
111. Бойова ланка	48
112. Бунчужний	48
Рисунки 36	
б) зімкнені лади стрілецької сотні	48
113. Чотова лава, парадна колона, похідна колона дво- лава й дворяд та можливі інші лади	48
114. Чотова лава	49
115. Похідна колона і загальне	49
б) звороти, рухи, біги, заходження, складання крісів в козли	50
116. Відкличник	50
г) зміни ладів	50
117. Заходження та видовжування в колоні; схеми	50
Рисунки 37—39	

г) скорострільний рій сотні	51
118. Склад скоростр. роя; загальне	51
119. д) збірки і звіти в сотні (ранній звіт)	52
120. Стрій до збірки	52
121. Ставання на збірку	52
122. Перегляд і звіт бунчужного	53
123. Службовий звіт або рапорт	53
124. Зголошення	54
125. Денний наказ	54
126. Вечірня перевірка	55
IV. Курінь піхоти	55—56
а) склад	55
127. Склад куреня	55
б) лади куреня	55
128. Порядок уставки; лади	55
129. Проміжки і віддалення	56
130. Збірки сотень	56
131. Командування цілим курінем	56
132. Зміни ладів	56
V. Полк піхоти	59—60
а) склад	59
133. Склад полку піхоти	59
б) лади полку	59
134. Місце, проміжки й віддалі	59
135. Шиккування (ладнання) різних частин і зброй; місце старшин	59
136. Командування в полку	59
137. Звіти к-рів куренів	60

Частина II.

РОЗІМКНЕНІ ЛАДИ

I. Розгортання	61
138. Характеристика зімкнених ладів	61
139. Суть розгортання	61
140. Час і спосіб розгортання	61
141. Місце проводира (к-ра)	62
142. Розвивання (рою)	62
143. Удержання напрямку	62
144. Розвідка (бойова)	62
145. Забезпечення (близьке)	62
146. Зміст наказу до розгортання	63

147. Місце бойових возів, скорострільного роя, гранатної ланки	63
148. Сотенний почот; зв'язок з К-рами	63
149. Здіймання знаряддя з возів	63
150. Швидке розгортання	63
151. Збірки сотень, чот, роїв	64
Рисунки 1—4	

II. Вільні (розімкнені) лади рою 64—73

152. Загальне	64
153. Основні форми розімкненого ладу	69
154. Розвивання ланок	69
155. Ряд	69
156. Розсипна	69
157. Розстрільна	70
158. Віддалі та проміжки поміж відділами	70
160. Напрямок при розвиванні ланки	70
Рисунки 5—7	
161. Утримання зв'язку й напрямку	70
162. Розвивання кулеметної ланки	71
163. Накази до розвивання	71
164. Гранатнометна ланка	72
165. Місце ройового й ланкового	72
166. Спосіб ношення зброї	72
167. Поведення в розімкненому ладі	72

III. Рухи 73—75

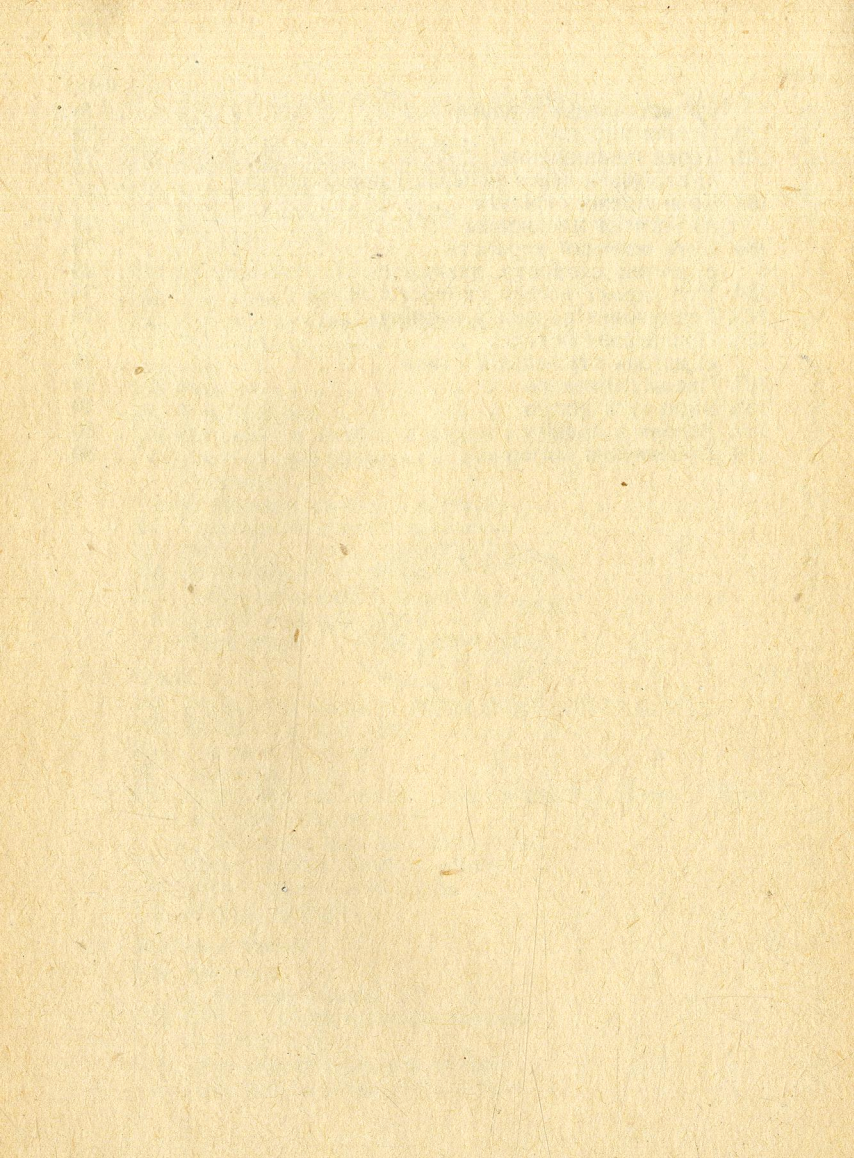
168. Загальне (чинности перед розпочаттям руху)	73
169. Кулемет в часі руху	73
170. Рушання з місця	73
171. Зміна фронту	73
172. Поведінка на наказ: „Відділ стій!“, „Долів“, „Крийся“, „На становища“	73
а) займання вогневих становищ	74
173. Місце скорострільної ланки	74
174. Місце стрілецької ланки	74
175. Збірки, накази	75

IV. Ведення вогню 75—80

176. Загальне	75
а) вогневі напади	75
177. Суть і спосіб вогневих нападів	75
б) вибір цілі	76
178. Суть скорострільного вогню	76
179. Цілі, що їх поборює стрілець	76

в) наставлення мірника	76
180. Оцінка віддалі	76
181. Точки націлювання	77
г) стрільня через перерви і понад голови	77
182. Коли можна стріляти	77
д) вогнева дисципліна	77
183. Суть вогневої карності	77
е) вогонь скоростр. ланки	78
184. Хто кермує вогнем скоростр. ланки	78
185. Кермування вогнем у поспіху	78
186. Припинення вогню	79
є) вогонь стрілецької ланки	79
187. Праця ланкового	79
188. Відкриття вогню	79
189. Вогонь в поспіху	80
190. Припинення вогню	80

90 кон.

0,81 кон

(1986)

Р
А 1086

~~1689~~

31167

ВШОРИД